

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

EGURATS ZIKINDUA

Barakaldo, Bilbao, Erandio, Sestao, etab., ortzi illunegiak dituzte osasunaren kalterako.

Illustasan ori berezkoa ez da, gizonak egina baizik. Gizonak lantegien keaz, Bizkaiko ortzia berez dan baiño illunago biurtu dute.

Arazo au ez da gurea bakarrik, erri aurreratuak ere arazo berdiña badute. Kezuloak larregi ditugu gure artean, lantegien kezuloak eta baita ere beribillen kezuloak eta neurri egokiak artu ezik, ondore txarrak etorriko dira.

Kaltegarri da, gure osasunarentzat egurats zikiñegia. Arnasaren bidez, oxijenoaz, gure odola garbitzen dugu. Oxijeno ori garbi garbia ez bada, arnasaz, odola ez dugu garbitzen bear dan neurrian eta gaixotzen gera. Oxijeno garbirik ez dago lantegien aldamenen, ez da gure etxe askotan ere. Orain, Bizkaian, oxijeno ona arkitzeko, mendi aundi ba-

tera igon bear da, oiñez eta ez beribillez. Gero eta toki on gutxiago arkitzen dugu oxijeno ona artzeko.

Gizartearentzat, zikintze au arrisku audienetakoa da, gosea bezelakoa edo bear bada, gosea baiño bildurgarriagoa.

Zikinker denak kentzea eta oxijeno edo ur garbia bakarrik erabiltzea arazo zaillegiak dirala iruditzen zaigu.

Lantegien keak kentzeko diru asko bear da eta bear dan neurrian ur garbia eukitzea ere zaila da.

Bear dan dirua bilduko balitz eta lantegien keak kendu edo gutxitu, autoen keak geldituko lirake. Autoak, beribillak geitzen dijoaz eta asko zikintzen dute gure eguratsa euren CO'kin.

CO ori gutxitzeko automarka batzuek asi dira motorraren egiturak aldatzen. Aldatze orren bidez CO

gutxiago sortzen da, baiña CO guzia ezin liteke kendu.

Leen esan dugun bezela, beste zikinker geiago ere ba dugu; ibaiak eta itsasoak kutsatzen dutenak gizonaren kalterako eta baita ere edotarik pitzen kalterako.

Orregaitik, esan dezakegu, gizonaren aurrerapideak gezurrezkoak dirala, aurrerapide benetakotik, bada, kalterik ez litzake etorriko.

Landa ontan gauza asko daude aztertzeko, arazo asko. Arazoak apalik artu ezker, ia berez zurrizten dira.

Apaltasunak esan nai du, gure Sortzailleak egiñak gerala eta beren aginduak bete ezik, zikinker larregi izango dugula beti. Gauza guziak beren bitarte egiten dira eta Beragaz parte artzen ez badugu, galduak izango gera.

Apaltasuna bear bearrezkoa zaigu.

S. LARREA

NON ZER

- ★ **EUSKALERRIARI EROSO LETOZKIOKE, BAINA**
Etzanizek 3 garreanean
- ★ **LEIHOA IDEKI NAHIRIK**
Mikel Ugaldek 3 garreanean
- ★ **BRASIL: LIBURU BELTZA**
Goizek 4 garreanean
- ★ **FRANTZIA ETA GERLA**
Mendizabalek 5 garreanean
- ★ **NERE KONTU-EMATEA**
Lekuonak 7 garreanean
- ★ **KONKORDATOA**
Atxagak 11 garreanean
- ★ **EKAINGO ARPEAN ARTE-LAN IKUSGARRIAK**
Martin Ugaldek 12 garreanean

euskaltzaindiaren ur-tarrilleko batzaldia

Aurrena, Urtarrilla ze illabete dan, gure erriari adierazi bearra dago. Urteko illabeteak, era askotara esaten dira Euskalerriko alde batean eta bestean. Euskaldun guziok batasunera eraman nairik, illabete oien izenik zabalduenak aukeratu nai izan dira, ta «Ilbelta» len esaten genuena, orain «Urtarrilla» izenez izendatzen da. Au omen da, izan ere, urteko lenengo illaren izenik zabalduea Euskalerrian. Beraz, ba dakizue Urtarrilla urteko lenbiziko illabetearen izena dala.

—oOo—

Oitura degunez, Urtarrillaren azkenengo ostiralean (illaren 30'an), bildu zan Euskaltzaindia, Lekuona Manuel jauna lendakari ta San Martin idazkari zituala.

Ta asierako otoitz-ondoren, beti bezela, aurreko illean izan genduen billeraren agiria agertu zan onartzeko. Agiri ortan gai aukerabiltzen dira:

Lenbizi, bi utsegite zuzendu ziran. Pedro Berrondo jauna, alegia, etzala aitatu Azaroko agirian, diru-arduradunen artean. Eta Irigoyen Aingeru'ren eskutitz bat ere aitatu gabe gelditu zala aipatutako agirian. Eskutitz onetan, Irigaray jaunak bere etor-eziña ta AZKUE'REN IZTEGIA dala-ta, Euskaltzaindiak sortu nai duan auziaz, ematen zuan eritzia, aitatzen zituan. Beraz, bi uts aukerabiltzen dira Abenduko agirian.

—oOo—

AZKUE'REN IZTEGIA'ri buruz sortu zan gero, Irigoyen Alfontso ta San Martin jaunen artean, elkarrizketa bat. Batak eta besteak beren eritzia aitatu zituzten gai orri buruz. Alkarrizketa orretan, Irigoyen'ek eta San Martin'ek, kontu au legearen aurrean nola dagoen argitu zuten.

—oOo—

EUSKERA aldizkaria GRAFICAS ELLACURIA'n argitaltzen da, ta azkenengo alea, 135.510'00 pezeta kosta da. Aldizkariaren arpidea garestitu bearra izango litzakela diote, inprentako lana asko goratu baitzaigu.

—oOo—

(11 garren orri aldean bukaera)

INAUTERIK

TOLOSA 1970
FIESTAS DE PRIMAVERA
5 AL 10 DE FEBRERO

Tolosarrak jai bete-betean, urtarrillaren 29-an ari eta otsailaren 10-raiño

Bertso berriak

Doña: Baita itzaiak
ere duten enpluaa...

Esaera bat ba-da diona erderaz: «divide y vencerás», gu nastu gaituzte-ta egia da, beraz. Biotzez itzegiten degunak euskeraz lotsatu bear degu gabiltzan jokera, irabazterik ez da galtzen oso erraz.

Gure artean letra txiki bat dalako nere anai pranko ia prestatu dira gaur burrukarako. Ortik eztegu ifiork ezer aterako, len ere ixuri degu makiñabat malko, indarrak gorde beste zerbaitetarako.

Asarrerikan gabe moldatu gaiten bestela kolpean, galduko da euskera alako batean. Burrukan bagabiltza gizonen artean ez ote da izango guzuzion kaltean? itzegiñez konpondu gaitzen pakean

Ondo itzezin beti, esango nuke nik ezpaíta gizonik, gaizki itzegiteko baimenik duanik. Aotan ibiltzea ifioren izenik ezterizkiot beintzat derrigorra danik, ba-degula uste det aurregoko lanik.

Burri xamar jaunak, gaude gaur jarriak ta euskaldun garbiak, naikoa zapuztuta gabiltza erdiak. Geronen tellatura boteaz arriak ari baldin badira idazle argiak, ezte gorako asko egingo erriak.

Gazteak esatea: kulpá de zarrena artzen det nik pena, «zu pekatarí» degu nunbait errezena. Naiz ta zuen idea gaur izan onena pakea egiteko gauzik ederrena, errespetatzea da besteak dutena.

Naiz orain norbaitekin pixka bat utseguin gaur nai det itzezin, beti ixilik ere ezpaíta atsegin! Gazte batzun esanak eman didate min or dabilta kontatzen iru buru-arin, eztegula euskeran alde ezer egin.

Guk ere izan gliun jaunak, ogei urte, aniz batzuk ez uste, baita saiatsu ere gaur asko ainbeste. Barruka gogorrean beti jai ta aste zerura lgo ziran makiñabat gazte, aiek ez ote zuten euskerarik maite?

Alkarri «enbidoka» beti gau ta egun oinbeste euskaldun, eztezagula beintzat guk geiago jardun; Gorroto danak utzi ta itzegiñaz leun zarrak eta gazteak bear degu lagun, bestela euskera geuk ia galtzen degun.

Manuel Matxain
Aiete

NERE BORDATXOTIK

Juan San Martín adiskide, gizonetik gizonera itzezin dezake-gula pensatzen det. Zure lan bat irakurri berria det «Príncipe de Viana» adizkarian.

Euskera ldatziaren Batasunari Buruz moldatutako artikuloa zurea.

Sasi-letradurik, zuk, Juan, ezin dezu begiz ikusi, zeure burua ere, apaltasun aundiz, sasi-letradutza jotzen dezunarren.

Esango al zenidake egitazko ta ben-benetako letraduak zenbat ditun gure izkuntzak?

Asterako dakit zein izen aitakutxo didazun lendabizi.

Iñork itzalik eta begiramenik izan badio izen orri, gizon orri, bat ori ni nazu. Oraindik ere ba-diot, baña gogoan izan, Juan maite orrek, jakintsuenak ere, letradurik argienak ere, ifioiz edo bein okerrak izan ditzatekela. Gizonak geranez, alkar gizon bezela neurtu bear degu, ta ez Jainko mallan ifior jarri.

Erdel esaera bat datorkit burura:

«De sabios es el rectificar».

Ikara bizi batek artua nauka. Garbi agertuko dizut, Juan, nere ikara au zer dan.

Euskalerria sasi-letraduz josita egon da ainbat milla urtean. Ori ala izanik ere, bizirik iraun du izkuntzak.

Au da kezka ta otz-ikara ematen didana:

Sasi-letradu danak jipoitzen eta zigortzen asi geran ontan, zientzi gizon baten edo biren eskutan dana utzi nai degun ontan, ez ote gera euskeraren agonia jotzen ari?

Ez ote dijoa euskera Museo bidea artzera, traste zar, benegarri bat bezela an gorde dezaten?

Ez ote goaz azken euskalduneri mingaña mozteta, geiago euskerik santa sekuletan entzun eztedin?

Ezetezan al zaude, Juan?

Naigo nuke milla aldiz ni dekuidatuko banintz, eta ez zu.

Artikuluaren zati batean au diozu:

«Gaur egun, zientzia gellen dan garai ontan, gaxorik gaude-nean beditakuagana joaten gera garain, eta ez sasi-medikuagana (enplasteruagana). Gutxi edo

geiago, orain ogeitamar urte ere ba-zan zerbait zientzi mediku artean.

Al dakuzu beingo batean zer gerta zitzaion sasi-mediku bat ondatzen, lurperatzen eta zigortzen ainbat saiatsu zan mediku tituluko bati?

Bere alaba bat gaizkitu zitzaion. Beretzat geiegi zala-ta, an ibili zan jo batera ta jo bestera, ifiun ziran medikurik onenen etxetan ateak joaz. Jakintsu aiek egin zituzten alegiñak, baña emakume arentzat etzegon erremierorik.

Azkenean, besterik ezin zunean, len berak ainbat kalte egindako sasi-medikuagana jo bear izan zun.

Eta... au da arrigarria!

Zientzi gizonak sendatu ezin zutena, etsitatzat baztertu zutena, sasi-medikuak sendatu zun; ark ekarri-erazi zun bere onera.

Andik aurrera tituluzko medikuak nai zitun erreztasun danak eman zizkion sasi-medikuari. Etzun egundo geiago salatu; etzion aurrerantzean gaizkirik egin. Len egindakoetaz damutu zan.

Ola moduzko zerbait ez ote ditekete gerta euskerarekin?

Belar, zai, ukendu, enplasto ta abar, bizirik iraun du orañar-tekoan. Orain, indizio, pildora ta pastilla mota guziak aukeran ditugun ontan, eriotza ez ote du sekula baño urreago?

Zuk, Juan, ezetza, eman diezu sasi-letradueri

Al nezakenik BAIETZIK ozene-na emango diet nik.

Betoz ugari, errian, baserrian, itxasoan, fabriketan eta gañontzeko lan-tokietan euskera «BARRA-BARRA» erabiliko duten sasi-letraduak.

Zientzi ta jakintza guziak alpe-rrikoak ditugu, tituluzko ta legezko letraduak egiten duten lanak beren laboratoriorako bakarrik balioko dunean. Erria erabat ereldundutakoan zer serbitzu egingo du aien lanak?

Irakurri al zendun, Juan, joan dan asteko «Zeruko Argia'n» «Larresoro'k» argitaratu zun lana?

Ba-zegon an egi biribilik!

Alkar engañatzen eztegu ibilli bear. «Larresoro'k» zion bezela «etorkizun arrosa orien ametsa alde bat utz dezagun».

Bai, Juan, bai; amets geiegi egiten deku euskaldunok.

Gauzak diran bezela juzkatu bear dituguta ez guk nai genituzken bezela. «Erria maite duena-geitzen du Larresoro'k» euskeraz mintzo da, ta ezpadaki ikasi egiten du. Onek ezte bueltarik, eta ezte sekula izango».

Arkaitzik audiena añako arrazioa orixe.

Ta... zer ikusten ari gera?

Erria maite dutenak gero ta gutxiago dirala; gero ta euskera gutxiago egiten dan ezkerok.

Artetxe'k ere garbi agertzen zitun bere sentimentuak aurreko astean.

«Euskerazko zenbait idazki gaur irakurtzeak zion beldurra sortu-erazten dit; euskeranganako nazka ez ote duten sortu-eraziko».

Zientzi eta jakinduriz gañez-tutako izkuntzalariak ez ote luteke kargu artzen asi bear?

Euskeraz egiña izan ezkerok ondo egiña al dago dana, Artetxe'k zion bezela?

Noiztik asi gera euskaldunok oloa garitzat artzen?

Noiztik katua erbitzat pasatzen?

Geu ari gera loretegiak sasi-tegi biurtzen; geu gera pekatarí, ta ez beste ifior.

Batasuna aotan artuta egundano ezagutu eztan bezelako naspillak sortu ditugu. Joandane-ko berrogei urtean geure apaltasunez sasi-letradutan ari geranok, Euskalerriaren eta euskeraren etsaiak gera, atzo goizean letradu egin zirala uste duten batzuk esatera.

Ifior esan bearrik eztegu, Juan, utsak eta ezerezak gerala. Geu konturatzen gera auzoak baño obeto.

Alare, garai bateko sasi-letraduen lan apalak nai go ditut askozaz gaurko letradu sonatu oienak baño.

Batasunaren premia ikusten eztan euskaldunik ezta.

Bide bakarra al dago ordea batasunera irixteko?

Orain baño len ez al ziran beste batzuk (eta ez nolanaiko gizonak), burutazio berarekin ibili?

Gaur bizi balira, Juan, uste al dezu burumakurka joango lirkela orain izendatzen zaigun bide bakar ortatik, eta, itxurak dira-

nez, danok derrigorrean eraman nai gaituzten ortatik?

Gure izkuntza ain egoera estu ta larrira iritxi dan ontan, zergatik ari gera eragozpen berriak jartzen?

Aldapak berdindu ta bideak garbitu bear genituzken garai ontan, zergatik tontor berriak egin, eta alandre esiak jarri?

Zergatik euskeranganako nazka sortu gelditzen geran euskaldun bakarron artean?

Eztago batere asarretu bearrik, Juan, gizonetik gizonera itzegiteko ta lau egi sakon idazteko.

Zuk alde batera ikusten dituzu gauzak. Nik batekoz bestera: alderantziz. Zuretzat ain gorrotagarri diran sasi-letraduak laister ixilduko dira bein da betiko. Orain milla aitzaki ta keja ba-ditugu, orduan amar milla izango ditugu.

Sortu ditezke letradu argiak, eta sortu ditezela lenbait'len.

Ideki ta zabaltu ditzatela ifior diran opizinarik eta despatxurik ederren eta bikañenak.

Zenbat denboran iraungo dute zabalik, bezerorik, «klienterik» ezpadute? Euskalerria osoro erelduntzen danean, eztegu izango letradu oien bearrik. Legeak ondo jakingo dituzte, baña zeñiek beterik ezta izango. Len esan dizudana: euskeraren tokia Museoa izango da.

Ortaraxe goaz abia bizian, egunean baño egunean pauso luzeagoak emanaz. Egiak esateko ordua eldu da, Juan. Etzagula alkar engañatu.

Erriak bizkar eman digu; gu-rekin ezte ezer jakin nai.

Geu gera pekataríak; geuk uxatu degu euskal barrutitik. Erdel barrutira dijoa larre gozoa-goaren billa.

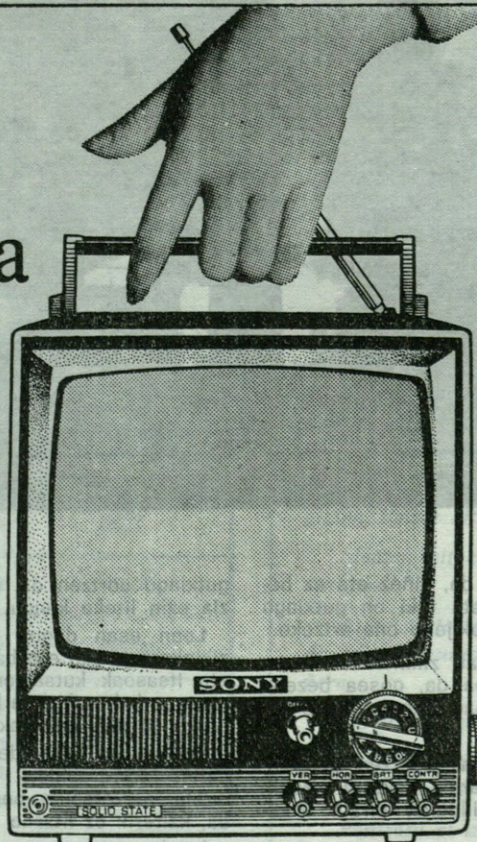
Min ematen dit auxa aitortu bearrik, baña arrazoi du erri orrek.

Gu nor izan bagiña, beste begirune batekin goxoki artu bagendu, etzan gugandik aldunduko.

Ondoren etorriko diran letradu askok negar egingo dute egunen batean, Euskalerria sasi-letraduz bete zegoneko denbora aiek gogoratuz. Erraondo'ko txistularia bezin arrotz gertatuko baitira beren lurrean.

Basarri

Sony da
ametsaren izena

ariñena, telebistarik
eskurakoiena
(beatz batez eustekoa)

SONY edozein tokirako da
SONY'k 4 kiloto'rdi pixatzen ditu
SONY 9'ko argi-laukiduna
SONY iru senti-giltzaduna
SONY aurrez-aurrezko abots geitzaileaduna
SONY etxeko tximist-indarrez eta
bateriz erabiltzekoa
SONY'k lau izki ditu:

SONY

Donostia'ko ordezkari: A. Mendizábal Obanos - Peña y Goñi, 5 - Urrut 10811-Bilbo'ko ordezkari: J. M. Lera - Fica 8 - Urrut 239642
División Audiovisual: Irrati, telebista, magneto-soinu ta magnetoikuskiñak. División Sobax: Elektro kontatzaille eskurakoiaik.

GERRA BUKATU DA...

«Guerra eraso guziak bukatu dira eta, konfiantzako giro alai-tsuari, ekin diote berriro elkar-artzeari eta eraikitzeari». Itz auekin mintzatu zaigu Gomon, Nigeriako Leendakaria. Auek esanda bukatu da Afrikako erririk jatorrenetako batek berekin daraman tragedi latzaren leen parte; ain ezibide onean jarrita zegoelarik, aberrien elkartasunera iritxi eziñik ez zuan eta ara nola artu duten anka-pean: BIAFRA edo IBOLANDIA.

—oOo—

Nolatan iritxi diran gauzak ontara? Bi eratara jokatu zuten Inglesek Nigeria kolonizatzerakoan:

● Ipar aldea, feudal aristokratikoena eta mahometarren zibilizazio erakoa zelarik, PROTEKTORADO bezela ezagutu zuten, eta nai ainbat askatasun eman zieten bertako jauntxo oiei. Kolonizatu aurretik, ain erroturik zeuden islam aristokratikoen egiturak galduko zituan ezer, ez zutela egingo agindu zuten Inglesek.

● Ego aldea, txiroagoa eta atzeratuagoa zelarik, KOLONI ezagutu zuten. Biafratarrek edo iboek, arrigarriko gaitasuna eta adimena agertu zituzten Inglesen zibilizazioa bereganatze ortan. Asko izan ziren kristau bidea artu zutenak; ez ain gutxi ingles ikastola eta unibersidadeetan ikasi eta diplomatu zirenak; eurek artu zuten zenbait aulki administrazioan, komertzioan, industrian eta ejerzitoan.

—oOo—

1963'an askatasuna lortzen du Nigeriak: 970.000 Km.² eta 60.000.000 bizi-lagun. Etnia eta tribu ain desberdiñak zituelarik bere barnean, Elkartasun edo Federazio batera jo zuten, teoriar, konstituzioa egiterakoan. Ezin zuten eraman Ipar aldeko aundi-maundiek Alkartasun egitura au, eta bereala asten dira ELKARTASUNA BAKARTASUNEAN bihurtu naiean. 30.000 ibo iltzeak, petroleoa arkitzeak (ogei milla toneladatatik, irutik bi sortzen zituen Biafrak), ain ongi gertututa arkitzeak, Gowonek «Nigeriako Estatu Batua» adierazteak, eta iñolako begirunerik ez izateak Nigeriari beste etnia batekoak zirelako, eragiten dute Biafrako Ojukwu generala Biafraren askatasuna erabakitzea; une berean dei bat egiten die emigrante guzietari «ITZULTZEKO» eskatuaz. Dei oneri erantzunik itzuliak, bi milioi izan ziren. 1967'an gaude. Berekin ditu Biafrak orduan: —75.000 Km.² —12.000.000 bizi-lagun —500 mediku —600 ingeniero —700 lege-gizon —6.000 ferbioario —2.500 langille korreo Biafratarrek agertzen zuten indar-eraginkortasunagaitik «Afrikako judeoak» deitu zituzten. Ez zekiten asko Judeoek Europan izandako tragediaren antzekoa jasan bearko zutela. Biafratarrek ez zuten esperientziarik. Beste aberriak lagunduko zietela uste zuten. Arrazoiak, indarraren eta interes izugarri oien kontra? Ondo ikasia zuten ordurako guzi au beste erri batzuek.

—oOo—

Eta guziok dakiguna gertatu da. Burrukak, erasoak, ilketak, gosea: GENOZIDIO itz batean. Soviet-Batasunak erabateko diru eta arma laguntza eman dio Nigeriari, arabere aldeko bere politika eraman al-izateko Afrikan. Inglaterrak armak bidali dizkio Nigeriari, bertan dituen interesak gordetzearen. Frantzia, bi eskuz jardun da: esku-biakini Biafraren alde egin du eta ezkerrekin Nigeriari eskeini dio bere ezaupide bakarra. Estatu Batuek zer gertatuko zai itxaron dute, bertan sartu gabe. Rodesiak eta Ego Afrikak bi aldetakoei arma bialtzen jarraitu dute, makiavelkeri nardagarri batekin aditzera eman naiean beltzak ez direla beren arazoak konpontzeko gai. Auek bakarrik izan dira Biafra ezagutu duten Afrikako estatuak: Tanzania, Zambia, Costa Marfil eta Gabon.

Aizkenik, indar izua gaillendu da auleriaren aurka, laguntzak zituena laguntza gabearen aurka, askorekin zegoena bakarraren aurka, zanpaketa autodeterminazioaren aurka. Au dala esan du Ugandako Leendakariak «Afrikan lotsa». Areago diogu guk, au da «munduaren lotsa». Eta nazkagarriak zaizkigu Rusiak esanak gertaera oneri buruz: «NIGERIAK BIAFRAN IZAN DUEN GARAIPENA, AFRIKA GUZIKO INDAR AURRERATZAILLEEN GARAIPENA DA INPERIALISMOAREN AURKA». Ezagunegia zaigu bai, «nazio-inperialista» izkera dialektiko au; beti ere, beren interesak eta elburuak nola-nai lortzeko erabiltzen duten izkera nardagarri au (Salaketa ontan txinoak artu digute aurrea).

—oOo—

Eta orain asten da tragediaren bigarren partea. Aita Santua eta mundu guazia jeiki dira gerta ditekenez genozidio orokor baten aurka. Ez dugu uste ontara elduko direnik. Aundiegiak bait dira munduko nazio geienaren presioak; eta gainera bere burua ain neurritsua agertzen salatu dan Gownek ez aal ditu bere itzak jango. Baiñan orrelakorik ez egiñarren, «zanpaketa aukeratu» baten bidea artuko duela uste dugu: egi-egizko zanpaketa bat kulturaren, politikan eta ekonomian. Dagoaneko gertatuak ez digute ustepide oberik ematen.

Egoera au erabat naasi-masias dagoelarik ari gera lerro auek idazten. Eta mundu guzitik aruntza joandako 80 periodistek ezin berririk bidali; Nigeriako agintariekin artuemanik ez izateko moduan gorde ditu Port-Harcourteko hotel batean, irteera guziak galeraziaz eta beren eginkizuna bete aal izatea ukatuaz.

Leihoa ireki nahirik

Españiñiko Gobernu barruan zenbait aldaketa nabari da. Lehen ministro gehienak berriak jarri zituzte-laka ikusi genuen. Geroztik, tekniko izan berriak aipatu dizkigute. Gobernadore talde bat aldatu dutela ohar-tu gera. Jende gazte eta berrien eskuetan utzi dituzte karguak; horrelako aldaketa, beharrezkotzat jotzen zuten nunbait.

Aldizkariak berriz, legeak gogor eta estuak badira ere, argi hitzegin digute: Españiña, ekonomi saillean batipat gaizki arkitzen da, delako Desarrollo Planak ez du espero zuten fruiturik eman. Turismoa eta atzerrian bizi diran langilleen dibi-sak ez dira naikoak ekonomiarik behar bezela eusteko, ez da gutxiagorik ere. Ekonomiak, oinharri sendoa-goak behar dituela ez dago dudarik. Turismo alderdian gerta ditezkan gora-beherak ekonomiarik seguran-tzirik eza berekin dakar.

Beste bide bati gartsukiago ekitea onurakorrago ditekela pentsatu: esportazio bideak hobeto antolatu eta gertutzea alegia. Hortarako produ-zioa gehitzea ezezik, zabalkundea ematea erabaki ondoren, garai ba-tean jasotako harresi eta itxitura desegiteari ekin diote. Aize berria sartu dedin, leihoa ireki digute, izan ere arnasa behar bezela hartu ahal izateko oksigenoa palta bait zuten. Lehen Europako «Irakasle» genitue-nak, orain burua makurturik, umil-ki, eskale antzo. Europan zehar ate joka dabiliz.

Merkatu Batuekiko emanziran pausoak onurakorrak zitzaizkigula adierazi badigute ere, ez dute, orain-goz, ezereen itxaropen argirik piztu iñorenag. Estatu honetako egoera, demokrazirik eza, goitik beharaiño kontrolatu nahia, sindikalismoa, po-litikaren menpe egotea i. a., Euro-pako herriak ez dute begi onez ikus-ten, ez da ere ontzat ematen, oso desberdiña bait da heuren gizarte giroa.

Horregatik, Lopez Bravo minis-troak, Merkatuekiko elkar-hizketa utzi gabe, beste gobernu batzuegan-na joko du. Amabost egun geroago egunkariak agertu zigutenez, Rusian hartueman berezi batzuek izanak di-tu. Komertzio aldetik, bi estaduk hurbillago egongo omen dira aurre-rantzean.

Egun gutxi dirala, Ejipton zehar ibillia degu espainiar ministroa. Han-dik itzultzerakoan berri emailleeri esan dienez, arabetarrek oso ondo hartu dute. Han igarotako egunak oso lanpetuak zirela zion, nahiz kul-tura nahiz ekonomi hartuemaneta-rako, berriz, probetxugarriak.

Lehenago astean, italiar agintarie-kin elkar-hizketak izanak baditu ere, espainiar agintariak sortaldera, eguz-ki aldera, begira jarriak daude. Euro-pan eserlekurik ez nunbait, eta aulkia nun billatuko hor dabiliz.

Dakusagunez, bada, leihoa bede-rik ireki nahian dabiliz. Baiñan geu-re buruari egiten diogun galdera hau-xe da: nolakoa izango ote da geroa? zelakoa etorkizuna?

Aldaketa nabari da, baiñan aza-lekoa bakarrik dala esango nuke. Nekazariari gerta ohi zaionez, hai-tzurtuaz lurak zerbaiz mugituagarik ondo jorratzen ez badu, belarrak le-hengo zaiñetik errotua jarraituko du. Lehenago sistema zaharra da, egun jarraitzen duena.

Ba dago leihoa zabaltze horretan zer esana jarri duan puntu bat: orain artean, gobernu aldaketa izan ezkerotzik, Lopez Bravok ez du Ameriketara, Estatu Batuegan joa-teko irri kirik erakutsi. Zergatik ote?

Batzuek diotenez, bi estatu hauen harremanak oso momentu zaillean daude. Batez ere Espainiako lurral-deetan dauzkaten baseak dirala bi-de, oz omen dira erabat batera etortzen.

Ba dira, baita ere, Espainiak Es-tadu Batuegandik askatasun gehiago

lortu nahi duala uste dutenak. Ne-ronnek puntu hau gauaren illuna bai-ño illunago, beltzago, dakust. Izan ere ekonomiz loturik dagoana, poli-tikan zenbateraiño askatasuna lor-tu lezake?

Gai hontan, «Cuadernos para el Diálogo» joan zan abenduan argi-taratu zizkigun datoak, ez dute iño-lako askatasunik adierazten, izan ere industriarik interesgarrienak ameri-ka kapitalez ari bait dira lanean.

MIKEL UGALDE

Euskalerriri eroso letozkioke, baiña...

«Cuadernos para el diálogo» al-dizkarain idaz-lan burutsu bat iraku-rri degu. Frantzizko Basterretxea da idazlearen izena eta ederki dator gure arira. Luzetxo joko liguke lan ori osorik gure aldizkari ontan ager-tzea. Orregatik laburpen bat eskei-ñiko dizuego «Zeruko Argia»-ren ira-kurleo Ona zer dion laburki gure idazleak:

Gobernu berriak, —dio idazleak—, bere asmoen berri eman digu adie-razpen batzuetan. Izketaldi orretan, euskaldunoi dagozkigun esanak be-rezi egin ditugu, zuen onerako. Ona emen zertzuk esan dituan agintzen asi-berri dan Gobernu onek:

a) Leenbizi, Gobernuak Elizare-kiko dituan ar-emanetan, bien buru-jabetza eta erriaren onerako egin ditekian lana aitatzen digu.

Gai ontan, Euskalerriko Gotzaiak Aita Santuak izendatuak izatea, litza-ke gauzarik egokiena. Jakiña, —on-tan Euskalerriko katoliko— jendea-ren iritzia aurrez eskatu bearko litzake. Konkordatu berri bat ere, guztion mesede aundia gerta ditek-e, komeni diran aldagetak egingo ba-lira.

b) Bigarren, Irakaskintza Moldea aldatu bearko genduke. Ontan eder-ki dio Gobernuak, beste sistema juxtuagoa, eragikorrakoa ta gure erriari erosoago datorkiona auke-ratu bearko da. Eralguntza «juxtu-go», eragikorrakoa ta erosoagoa». Orra, ain zuzen ere, Euskalerriak pozik artuko lukeana.

d) Agintaritzza Erdi-aldeetik bana-tzea aiatatu du Gobernuak irugarren. Eskualde bakoitzari nortasun geiago eman eta agonpidea osorik goitik erabilli bearrean, probintzi ta lu-raldeetara zabaltzea da adierazten duan asmoa.

Ontaz, Euskalerriak asko itzegin dezake. Gure erriak ez du ortan burua asko berotu bearrik. Kondai-rak erakutsi du gure artean, nola genduzkan gure foru ta lege be-reziak, gizaldi luzetan erriak berak ausnartuak eta erabakiak. Gure Di-putazio ta Aintamentuak, aspaldi agertu zuten gobernatzeko duten gaitasuna.

Sasoi batean, eten ziran gure lege-moldeak, eta guzia Erdi-aldera era-man zan erri-agintaritzza. Ortik gure erriaren kezka ta «Karlita-gerrate-ak». Orain aitatzen dan eskualdeen «nortasuna geitze» ori, eroso baiño erosoago letorke Euskaldunon bizi-biderako.

Nola ta zertan geituko ote litzake gure «nortasuna»? Ba genduan 1936'garren urte-aurretik gure «Con-cierto Económico» izeneko itunbe-na.

Itunben orren ariara oitua zeu-den gure Diputazio ta Aintamen-tuak Madrillo Gobernuarekin beren ar-emanak estutzen. Euskalerriak bein baiño geiagotan agertu du bere jabetasun aren gogo. Ezdago, be-raz, ontan utsetik asi bearrik. Leen-go gure joera, gaurko aidera eratu ta ortik asi ditek-e, aldaketa ego-kienak asmatzen gerorako.

1933'garren urtean, erriaren botoa eskatu zan Euskalerriko Autonomia erabaki ta neurtzeko. Or degu beste eraketa bat kontuan artu bearre-koa. Gauza bat da bearrena: leengo okerrak zuzentzea. 1839'garren ur-teko Urrillaren 25'an, au izan zan egin zan okerrik kaltegarriena: sis-tema guzia Gobernuak bakarrik era-baki zuala, erriari bere gogo es-katu gabe.

Asmatu nai bada, au da, beraz, aurrenengo egin bear dana: erria aintzat artu aldaketa berriak era-bakitzera. Españiñako ogei ta amar erregek beren itza eman bait zuten gure Foruak gordetzeko. Ain-beste urte ta gizalditan ontzat eman zan legediak, ba du bere alde kon-dairaren egiztapena.

José Antonio Primo de Riverak ere, burutsuago itzegin zuan ontan Kortetan, euskaldun diputadei esan zienean: «Ta zuei, diputadu euskal abertzaleoi, au diotsuet: ontzat emango nituzke zuen politika-eskeak Españiñak munduarekiko dituan jo-mugetan gurekin bat egingo bazen-dute».

Ta euskaldunok ez genduan bes-terik nai: 1839'garren urteko Legea kendu ta Foruen kontra eman zan Lege aren orde, beste gure erria-ren eta Madrillo Gobernuaren arte-ko ar-eman egokiak sortzea».

Ez aalda naikoa esatea? Aspaldi ontan, ez genduan onenbestekorik entzun, beintzat, eta Frantzizko Bas-terretxeak esan dizkigun kontu au-ek, gure-gure egiten ditugu.

Etzaniz'tar Nemesio

"Zeruko Argia" eta euskal erria

Asteroko gutxi da gure errian; esate baterako bi edo iru. Auen artean Zeruko Argia geientsuena irakurtzen dana. Egin bear aundia duela beregain, esan bearrik ezdago, berri onetaz jabetzen ba gera.

Aldizkari bezela bere elburutzat, erriari bere oiua eramatea, artuko duala pentsatsen det. Au egi biur-tzeko, aldaketa aundien bearrean arkituko da noski, eta aldatzeko bildurra alde batera utzi bear.

Baiña nola lagundu erriari? nola lan egin berarenalde? Auxe da de-

non artean pentsatu bear deguna. Nola nai duten bere aldizkaria ja-kiteko, galdera bat euskaldunei egitea, ez aal litzake on izango? Bes-tela, erriari serbitu bearrean, inte-res batzuen menpean erortzeko arrixku aundian dabilela pentsatzen det. Eta ori ezdago egiterik, erria-ren empresa bat izan bear du Ze-ruko Argiak.

Jakiña talde bakoitzak, alderdi desberdiñetatik ikusten du, erriari serbitzea. Orregaitik Zeruko Argia talde guziei irekita egon bear du, egitan erriaren ona billatzen saia-

tzen ba dira, diru eta interesetatik libre agertzen ba dira.

Nere iritziz, erriaren promozioari begira, pobre agertzen da Z. A.

Denon arten aberastu bear degu. Gu irakurleok prest gaude gure ir-tziak agertzeko, benetan erriaren aldizkaria agertu dezagun.

Noiz izango gera erriaren bene-tako serbitzariak? Gure erriak noiz izango ditu interes guzietatik urrun bizi diran gizonak?

ZUBI

Zeruko Argia

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA
Naparroko-Kantauriko ta Ara-goiko Kaputzinoak argitaratua (Carlos III, 22 - Pamplona)
DONOSTIA'n:
Oquendo, 22 - Telf. 26666
ARPIDE SARIA:
Barruan 215 pezeta
Korreo batas-unetako errietan. 265
Atzerrietako bes-te errietan 285
Aidez Aurrez galdetu.
Salmentan (Ale-bakoitza) 5 pezeta

Gizontxo ura, bay gizon triste

Gorputz motzekoa, baña lodikote xamarra... arpegi biribilekoa... kolore illak... buru soilla... betaurrekoak sudur gañean.

Ongi ezagutzen zuan nere adiskideak. Bere berri bai oparo eman ere. —Belgatarra dezu gizon ori, esan zidan nere lagunak... Bernard deritza... azken urteetan, udara garaian, Zarautzko kaia du bere atseden leku... Beti bakarti, ondartz-ertzean, Kantauri itxasoarekin ito nai nunit bait bere barruko kezka beltzak.

—Barruko kezka...?

—Erri baten zapaltzaille aundi bat izana da... Kongo (Afrika aldean), askatasuna iritxi arte, Belgikaren koloni bat zan... Lurralde artan Pro bintzi bateko gobernadore izana da. Agintari zital eta gogorra... Belgika nazioaren batasuna gorde bear zalata, egiñalak egiñ zituan gogorkeri bizian, bere mendearen zeukan erriaren nortasun, oitura, izkuntza eta erri mai tasuna itotzeko.

—Zer egiñ zuan bada...?

—Erri baten nortasuna bere izkuntza berezian dagoalata, prantsez utsean aurrak eskolatu bear zirala agindu zuan. «Bizi bedi gure izkuntza prantesaren ondoan», oi u egin zuten probintzi artako gizon abertzale bulartsu batzuek; eta beren kontura, beren dirutik, Gobernamentuari ezer kosta gabe, beren ikastolak jasotzen asi ziran. Beren izkuntza'ren bitartez, prantes eta gaiñerakiko ikasketak jasoko zituzten probintzi artako aurrak.

—Eta... Bernard Jauntxoaren jokabidea...?

—Gogor ekin zuan ikastola oien aurka... Irikitzeko baimena batzuetan ukatu... leen zeuden besteak itxi erazi... Ez zan aspertu erri-ikastolak galdu erazten.

—Barrua bear zuan era ortan erri baten nortasuna galdu erazteko...

—Orretan gelditu izan balitz gure jauntxo... Olerkari-kantariak sor tu ziran Kongoko probintzi artan... Erriz-erri bertsotan, eta beren izkuntza, beren erriaren arnasa kantatzen zuten... Beren erriaren esku bideak, nortasun eta izkuntza zuten beren kantu goxoetan... Erri-kantari aiek ziran erri-esperantza...

—Eta...?

—Aalegiñak egin zituan isillerazten. Onentxoenei kantatzeko esku bidea kendu zien... kantu-poza ere kendu egin zion berea ez zan erriari... Ba omen ziran baita ere gure bertsolarien antzeko gizon kantariak; erri gaiak beren kantuaren erabiltzen zituztenak, besteak baiño errikoigoak ziranak... Oei ere ez zien pakean utzi... Batzuei kantatzen ga lerazi eta guziei agindu, alde aurretik bear zuela jakin gure jauntxoak, zer gai erabili bear zituzten beren kantuaren.

—Zenbat bidegabekeri. Eta erritarrak bitartean isilik...?

—Noiz-beinka, pake pakean, altxa oi ziran protesta bizian injustiziaren aurka... Emengo edo ango plazetan bildu oi ziran, baiña laster zituzten makila beren atzetik polizikoak... Ondoren tristeak gero: Espetxeratuak, zigortuak... epai zorrotzak... erbesteratuak...

—Eta erlijioaren izenean itzik ez apaizak...?

—Bertako apaizak beren erriarekin bat egiñ omen ziran... Oen arteko batzuek, baita agirian ere giza-eskubideen alde oi egiñ eta zuzengabe kerien aurka...

—Eta... ez zuan atzera egiñ Bernard Jaunak...?

—Atzera...? Ez orixe; Taldetxo bat kartzelara... beste batzuek erbes-tera... oetako bat edo beste ere mkildua izan omen zan.

—Eta... nola bukatu zitzaion agintaritzat...?

—Ainbesteraifoko gogorkeriz aspertu egiñ zan Belgikako Goberna-mentua; agintaritzat kendu eta Europara erakarri zuan. Azken agurra ez zitzaion guztiz alaia izan: Lorde jariez bere inguruan zituanak bizkar eman zitoten eta bertako semeak alaiki esaten zuten: Joan da gure erriaren Zapaltzaillea, baiña bizi da oraindik gure erria.

A'tar Jok

MADRIL, BILBO TA DONOSTIKO BOST LETRADUNEN ERANTZUNA

“Logos” ajeztziak esaten digunez, gudar-eskubideko kapitana dan Troncoso jaunari erantzun bat eman diote bost letraduk. Bost lege-gizonok Isidro Infante, Juan Maria Bandres, Antonio Gimenez Pericas eta Jose Antonio Etxebarrieta izan diraeta Madrillen, Bilbon eta Donostian lan egiten dute bere saillean. Gaiñera, Burgos-en ETA'ko mutilen aurka arrotu diran auzietan, gazteon alde aalegiñak egiñak dira. Ona emen zer esaten dioten Troncoso jaunari:

Leenbizi. — Lege-gizona justizia- ren alde jokatzan duan gizona da; eta Auzitegi bat lan baterako gai ezdala adierazten duanean; edo-ta auzibide bakarra eskatzen duanean justizi-bideetan, eskubidearen alde ari izaten da tajuz.

Bigarren.—Zigor-sailleko auzibidea, eskubide batua bidez eramaten da. Nola-nai, auzibide bakarra, nai

askotarikoa eskatzea, iritzi jatorren barruan dago. Eta “eskubide-gizonak” ezdio inori miñik ematen, ez ezer naasten, lege-barruan auzipide arrunta eskatzen duanean, lege-ausle guzientzat.

Irugarren. — Troncoso'k erabili duan esaera: “abogados de los terroristas” (“Zukurutz-letraduk”), irain-esana da. Eta Troncoso jauna, Burgos ko auzietan arrotu diran Gerra —Auzitegian auzi— agertzaille ibillia baita, gure erantzuna bearrekoa zan aren esanak bere lekuan jartzeko.

Onaraiño da “Logos” berri-emai- lleak adierazi diguna, Bost letraduk tajuz itzegiten digutela dirudi. Justizia, izan ere, ezin ditek askotari- koa izan. Lege-austea, izan da ala ezda izan? Lege-auste bakoitzak ze zigor bear du? Ori erabakitzeke ezin ditezke bi Justizi asmatu.

BRASIL:

LIBURU BELTZA

Gizonen lotsagarri dan Liburu Beltza, Aita Santu Paulo VI'garre- nari bialia diote oraintsu. Berri au ematen digun aldizkariak, beste xeetasun auk ematen dizkigu:

Liburu orrekin batean 60 pertsona baliotsuen izenpeak joan zaizkio Aita Santuari. Pertsona auen artean, katoliko, protestante eta juduak di- ra tartean.

Liburu beraren beste ale bat Maurice Roy kardenalari bialdu dio- te. Kardenal au Aita Santuak sor- tutako Justizieta Pakearen aldeko Batzordearen leendakaria degu. Li- buruak «Terror y terrorismo» izena du bere azalean, eta osorik argi- taldua izan da Croissance des jeun- nes nations izenburuko aldizkarian.

Liburu onek bere alde du bost eralguntza nagusi eta bederatzi gi- zon entzutetsuen baitura. Auek bai- ezten dute, Liburu Beltz ontan kon- tatzen zaigun guztia. Eta guzti oiek banan-banako eralguntza eta gizon zentzudunak dira.

Liburuak amaika agiri dakazki, zein baiño zein siñis-gaitzagoak. Ge- zurra dirudi nolako negargarrikeriak kontatzen dizkiguten agiri oiek. Gaizkilleak «Erri zuzenbide» zaitzai- lleak bezela egiten dute bere lan madarikatua, eta ortan ari diran taldeak, «Escuadrón de la muerte», «Comando de Caza de Comunistas» eta abar dira. Talde oietan okerre- na, Brasilgo poliziak berak naastuak ditugula.

Gaizkilleok, zuzenbide itxuran eta komunistak aitzaki artuta, egundoko belzkeriak egiñak ditutze ta komu- nistak ez diran jendea ere lotua eta oiñazetua dute. Bildur-azpian beren

egite txarrak egiteko, iiltzeko ze- mai edo amenazoak egin dizkiote, gaiztakeri oien kontra itzegiten au- sartu diranei; auen artean, Recife-ko Kardenal dan Helder Camara jauna- ri ere, bialdu diote onelako eriotz- zemaia.

Arrigarri egiten zaigu onelako txarkeriak gure egunotan gertatzea. Sinisten ere nekeza egiten zaigu onelako lotsagarrikeririk. Amaika agiritan esaten dituztenak, gizona mundu onen uste guzia galtzekoak dira. Gure mundu aurreratu ontan onelakorik sor ditekian ere ezin ames egin ditek.

Lenengo agirian, Candido Pinto gaztearen eriotz-zemaia nola bete zuten kontatzen zaigu. Ogei ta bi

gia zapiz estalita zekarten lau gizon jarri zitzaizkion aurrean, furgoneta baten barrura sartzeko agintzen zio- tela. Pinto'k ies egin nai izan zuan.

Bota zitoten aurreneko balak bu- rua urratu zion. Bigarrenak, ezke- rreko sorbaldan zulatu zion. Biriketan zear sartu eta bizkar-ezurraen esku- aldean gelditu zitzaion bala ura.

Gaizkilleak, ori eginda gero iesari eman zion. Pintori operazioa egin ondoren, bere bee-aldea elbarri gel- ditu zaio, esteak eta maskuria ere geldituta dituala. Gazte au familia beartsukoa da.

Talde gaizkille aiek ezdira ezeren aurrean gelditzen, beren zakurke- riak egiteko. Kontatzen dizkiguten gogorkeriak, ikara ematekoak dira. Aita Antonio Henrique Pereira Nie- to, 28 urtetako apaiza nola il zuten, Monseñor Helder Camarak garbi jakiñarazten digu. Lotu zuten gaiz- killeok apaiza eta urkatu ondoren, lurrean arrastaka zeramatela, iru bala sartu zizkioten gorputzean.

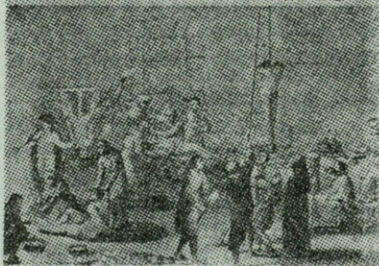
Au egiteko azala duten gizonak, zer egingo zizkien beste katepeko askori, ikusia dago. Ala euki izan dituzte errukarri asko belaun eta eskuetatik zintzilik ordu luzetan. Elekrika-indarra gorputzean lekuri- mingarrienean ere ezarri diete beste zenbaiti. Belarrietan entzungailuak sartu eta gero indar guzian jarri zaie beste batzuei irratimusika. Es- kueta jo eta azkazalak iritxerai- ñoko ukaldiz ere jo izan dituzte batzuek.

Eta au gizadiaren aurrerapena go- ratzen ari geran egunotan, eta kris- tautasunak bere ogeigarren gizaldia lurrean deramala.

Benetan gizona gizonarentzat otso esan zuanak ez zuan egi makala esan. GOIZ

veja

TORTURAS

Sao Pauloko “VEJA” aldizkariaren azal bat

urtetako gazte au, Recife-ko eskual- dean, Pernambuco Unibersidadean duten Ikasle-Elkartasuneko leenda- kari da. Igazko apirillaren 28'an arpe-

ETXEAN SERBITZEKO

17 urtetik gorako neska

euskeraz dakiana

eta Tolosan bizitzeko

Urrut. 661993.—Bestela, «AURTIXOA» Dendan aurkeztu

TOLOSA

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA, S. L.

IZUGARRIZKO SALGAI GARBITZEA!!!

ERRENDIZEN SAILLEAN

EUNEKO 20, EUNEKO 30 ETA 50 ERE MERKATUKO DIRA SAL-GAIK

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA, S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA

San Marzial, 12 — IRUN

HERRIAK ETA GIZONAK

Nixon, urte bete lehendakari

Urte hontan gauza interesgarriak gertatu dira Nixonen Estatu Batuetan eta guztiz Estatu Batuek eragintzen duen munduan.

Behar bada Nixonen politika edo hobe Nixonen ideologia Uztailaren 18-an kongresoari egindako diskursoan agertzen da. Diskursoa mun-

Nixon

duaren planifikazioaz mintzatzen zen (edo bederen hori zen bere titulua) eta ez diogu ukatu behar errealtatean finkatzen zela.

Tesisa halakoa zen: Egungo ebolu-

zioa aurrera badoa 2.000 garren urtean munduak 8.000 milioi bizilagun eukiko ditu. Hortaz munduaren rekursuak bizilagun hoiek mantentzeko eskasak izanen dira. Estatu Batuek, berriaz, eukiko dituen 300 milioi bizilagun mantentzeko posibilitatea izanen dute. Baina zelan egin gaiko euzkurtzatzeko? Galdetzen dio Nixonek bere buruari. 300 milioi bizi lagun hoietatik %75 hiri haundietan biziko dira.

Eta gaurko bizi-moldan irauteko behar da egin, hilabete bakoitz, 250.000 bizi lagunentzat hiri berri bat. Halaber gaurko aministrazioak familietaz begiratu behar du; «zela lagundu gurasoak heien familien neurriak jartzen?».

Behar da teknokrazi asko «statu quo» mantentzeko. Diskurso honeri eta generalki Nixonen politikari, ez zaio humanismorik falta. XIX-garren mendearan utopiko sozialistek bezala, Nixonek, gizonaren kontrola, gauzeri bunez (eta beste gizonari buruz, noski), proposatzen du. Nonbait Europatarrok eskerrak eman ditzakiokegu, zeren Claude Roy-k dion bezala; «Estatu Batuen gaurko egoera Europaren geroko egoera da». Baina ez dut uste hirugarren munduko jendeak ezer ezkerretzekorik izanen dutenik.

Antón Santamaría

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donostiako txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearratan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos)
balla zaiten

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserria erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaiten Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

Bai Onenak!

FANDERIA

ERRENTERI

Ez Merkenak

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak. Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oieki guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumai erritik metro gutxira, ibai ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zai dago euskal kutsu zoragarri. Arrai, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna laister azaltzen da berriz.

—oOo—

Restaurante
Tomás Eizmendi
Curva de «Chiqui-erdi»
Tel. 86 13 90 ZUMAYA

Frantzia eta gerla

De Gaullek eramandako politika, Pompidouk okertu ala sendotuko duan, ez daukagu esaterik, baina Gerla-material merkatuarekin noraino joango dan sumatzea, ez litzazuke europarroi gaizki etorriko. Hasteko behintzat naikoa izanen genuke galdera honekin: Gerla-material merkatuarekin, ekonomijkoa ala politika jokoari ekinen aal dio Pompidouk? De Gaulle ideia politikoa ba zan, Pompidourena ekonomikoa de la iruditzenzait. Ekintza honen kontra ez dut ezer. Goazen ba aurrera. Pompidouren ekonomi planak, nola eta ze moldetan dagoz osatuak? Azter dezagun, ekonomi honen alde izkutua.

Azkeneko hamabost urte hauetan, eta European (bazter ditzagun, Amerika eta Rusia), Britaina Haundia izan dugu harma eta Gerla-materialaren merkatu jabe. Ingelesen merkatua oso zaigu ezagun, Afrikan batipat; Nigeri, Irak, Ego-Afrika, Rhodesia... atb. Baina egun kompetentzia bat sortu zaio Britaina Haundiari. Frantzia alegia.

Propaganda dakarkien zenbait errebista izan ditut esku artean: «Aviation Magazine», «Revue Internationale de Defense» (hizkuntza askotan, argitaratuak izaten dira errebista hauek). Propaganda-errebistak normalak zaizkigu, baina tanke, abioi, kanoi... propaganda dakarkitenak ez hainbeste. «Le char Lourd français AMX-30, Reflet de Perfection» L'essayer c'est l'adopter «...» Le progres par l'experience. Hone-lako izenburuarekin eta sekulako fotografi edo argazkiekin. Merkatua irekitzeko, materiala erakutsi behar noski, Ego-Ameriketan, African, Nazio ahuletan. Bai, eta ondo, ondo doa ekonomiaren iturri hau. Libano, chum abioi behar omen ditu. Al

ederki, laster bialiko zaizkio. Eta Españak? Hogeitamar. Pakistan, Suiza, Ego-Afrika, Peruk... Danera 850 Mirage salduak, Frantziak berak deuzkanen doblea. Ez, ez... Amerikatarrek emandako ideiak ez dira hain txarrak, ez.

Material honen egileak % 40 partikularrak dira, eta ezagunak gainera: Dassault, Panhard, Thomson, Sud-Aviation... Nazio eta Estaduen artean ere, laguntza dago, eta entzun dudanez, Mirage V, Belgika eta Frantziak egin dute, halaber «Jaguar» abioia Ingalaterra eta Frantziak

Breguet- Atlantic, Ingalaterra, Holanda eta Frantzi artean.

Informe honekin, garrantziko gauza batzaldut nahi dut alegia, nola harma-merkatuak, kotxe-merkatuak edo telebista-merkatuak bezala, konsumizio-merkatuan sartzeko ahaleginek egiten ari dan, hortzak garbitzeko zepiloa edo sukaldia balitz bezala; baina harrigarriko esloganak, berekin dituala:

«HOBETO ZAPALDUKO DUZU ETSIA...» «ABIOI HONEK, NA-PALM BONBAK BOTA DITZAKE».

Mikel Mendizabal

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK ETA EDARI GUZTIA

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 12 0 65

DONOSTIA

GURELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (esterilizatu)
- Esne autsa
- Esne-gaño
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

Igara: auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

MAIRIN MITCHEL eta ITSAS-GIZON EUSKALDUNAK

Urteak eta urteak daramazki Euskalerrian. Zumaian bizi da aspaldi ontan. Orain urte asko dirala Ingalaterran jaioa da Mairin Mitchel emaztekoa; ez diot urterik galdetu, ez bit da iñori galdetzekoa eta emakume bati gutxiago.

Askio maite du Euskalerria eta ez gutxiago euskaldunok. Orregatik gelditu zan gure artean.

—«Arano-tar Luis ezagutu nuan aurrena Zumaian. Au eta bere sendia oso adiskide onak izan dira nerretzat».

Gaur Beobide irudigille ospetsu izanaren etxean bizi da. Beobide-tar Mari-Pilar artzen du itzultzaile eta bitartekotzat. Bizio maitea zuan Beobide zana; orregatik eskeiñi zion olerki labor eta mamitsu bat; ain zuzen ere «Zeruko Argiak» bere 360°gn alean argitaratu zuana.

—Nolaz asi zifian Euskalerria eza gutzen?

—«Kondaira-zalea naiz izatez. Kondaira-aurrea-eta atsegiñago zait, galñera: Arri-aroa bereziki. Aldi urrutiaiek ikasten ari nintzala, garai artako lan-abetesak, tresnak eta beste aztarren asko zeudela Euskalerrian jakin nuan. Onela iritxi nintzan Barandiaran jauna ezagutzera ere».

—Lenengoz etorri zifianean, zer iruditu zitzaizun euskal-jendea?

—Beti atsegiña iruditu zait. Begira, lenengo ikustaldian gauza bitxi bat gertatu zitzaidan. Donostian zan, 1937°gn urtean, jatetxe batean bazkaltzekoan. Neskatxa batekin egokiku nintzan. Zer esango-eta, bera Eskozian ibilli zanean, jende asko arkitu zuala esan zidan aurpegiz bere antzekoa.

—Eta zuri zer iruditzen zaizu?

—«Baietz. Ba-dira alderdi batzuk, batez ere Gales-en ego-aldean. Ango jendeek euskaldunen antz aundia dute aurpegian. Irukia dala esan oi dute euskal-aurpegia; «triangulo» gisakoa, alegia: bekokia zabal eta andik okotzera askoz estuagoa».

—Berezitasun ortan aal dugu alkarren antza?

—«Bai, ortantxe».

—Gure erriari beste ezertan antzik arkitzen aal diozu zurearekin?

—«Ba dira ibai batzuk euskal-izenak dituztenak edo antzekoak beintzat:

«Adur eta Deba, esate baterako. Baita lurralde batek ere euskal-izena darama: mendip, euskerazko «mendipe» bezelatsu. Inguru artan mendixkak dira eta aietan arpe edo arkaitz-zulo asko arkitzen da.

—Ezagutzen aal duzu Euskera?

—«Tamala de baiña, ez dut izan Euskera ikasterik. Bestela lan geigi. Auxe aitortuko dizut, ordea: atsegin zaidala euskeraz entzutea. Iru izkuntza gertatzen zaizkit atsegiñenak: inglesa, euskera eta «rusoa».

Euskal-Itz asko ezagutzen du Mairin Mitchel-ek. Guztia ulertu ez arren, joan izan da euskerazko itzaldiak entzutea; onela, Barandiaran jaunaren bi ordutako itzaldia —zearo euskeraz— entzuten egonberria de Zumaia-n.

Mairin Mitchel andre jakintsuak kondaira-liburu asko idatzi du. Itsasgizonen bizitzak eta ibillerak bereziki. Aurrena, bere erriko eta Irlandako itsasontzidia goratu zituan bere liburutetan. Urrena beste bat: Rusiako itsas-ontzidiaren kondaira, 1848-1948°.

Baiñan bere biotz guztia jarri duan lana, beste au dala esango nuke: Euskalerriko itsas-gizonen berri ematea. Mintza bedi, ordea, bera.

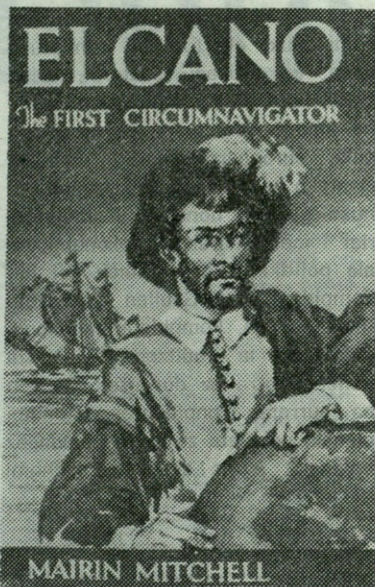
—1958°gn urtean argitaratu nuan Elkanoren bizitza: «Elkano, munduaren lenengo bira-emaillea». Auxe de Elkanori buruz ingelesez idatzi dan aurren-aurreneko liburuak.

—Eta, ain juxtu ere, Artetxe-tar José jaunari eskeiñi zenion.

—«Bai. Benetan langille saiatu eta kondaira-gille trebe iruditzen zitzaidalako. Ain zuzen, bere lan guztietan, nere iritzian beintzat, «Elkano» du bere liburu aundia, «magnum opus».

—Lenagotik ez aal zan ezaguna gure Elkano?

—«Ezaguna, gutxi edo geiago».

Baiña Ingalaterran iñork ez zuan aitortzen bera zanik munduari bira ematen leenengo. Orregatik egin zuan nere liburuak alako zirrara jende ikasien artean.

—Nor zala esaten zuten, bada?

—Batziek ziotenez, Magallanes; au bait zan buruzagi, itsasoak zear gertutu zuten ibillaldiari asiera eman ziotenean. Ez zuan, ordea, Magallanes ek burutu ibillaldi osoa, bidean ii zalako. Gero Elkano jarri zuten buruzagi eta ark burutu zuan lur-bira zear egindako ibillaldietan leenengoa. Orregatik esaten dut nik ere, Elkano izan leenengo, 1522°gn. urte gogoangarri artan.

—Izendatzen aal zuten besterik?

—«Bai, gure errikide zan Sir Francis Drake. Onak 1577°gn urtean egin zuan bira ori. Eta alde batetik, au dala leenengo esan ditek, bira osoan buruzagi zala berak bakarrik egin bait zuan ibillaldia orduraarte. Baiñan ez zait atsegin Drake, itsas-lapur biurria zalako.

—Beste liburuirik?

—«Urdanetaren bizitza, au ere ingelesez egindako leenengoa. Ba ditut baita beste bi liburu ere nobelantzerak idatziak: Bat, «Akurioren odisea», Elkanoren ibillaldiko berriak erabilliaz, Akurio euskaldunaren inguran. Besteak, berri, «The Bridge of San Miguel», Vasco Núñez de Balboa-k «Océano Pacífico» arkitu zuaneko ibillaldian arekin batera ziran bi euskaldunen gora-beerak edesten dituna.

—Itzulpenen bat ere...

—«Artetxe kondairagillearen «Lavigerie, Afrika-ko Kardinala» itzulita dut gaztelertatik gure izkuntzara».

Ontan bukatzen dut Mairin Mitchel Jakintsuarekiko elkar-izketa. Aundikeririk ez du batere; orregatik, erregutu bearrik gabe erantzuten du: galdetuak galdetu, erantzuteko beti gertu.

Euskaldunok eta gure doñuak, emengo gauza asko zaio atsegin. Beste noizpait ere izkettaratu naiko nuke, berri jakingarri askoren iturri ona dalako. Agian, Txurruka itsasgizonari buruzko berriak, oso maitea bait du.

Gaztañaga'k

GAUZAK ARGITU NAIEZ

Argitu naiez ene aldetik, jakina; eta irakurleen baimenaz.

ZERUKO ARGIA-n, Azaroak 9, 349-garren zenbakian, auxe irakurtzen zan:

«Euskaltzaindiaren urrilleko Batzarra». «Aurreko Batzarren agiri onartu-ta gero, Leendakari dan Lekuona jaunak Aita Villasanteri urteko illabeteen izenik zabalduek nolatan gelditu ziran esateko, eskatu zion.

«Eta Villasante Aitak auk eman zituan izenik erabillienak bezela artzeko Euskalerri osorako».

Eta jarraian aukeratutako illabeteen izenen zerrenda.

Eta besterik, ezer ere ez, gai orreri buruz.

Ori irakurri-ta, ez zala ola xoilki geldituko erabakigai, uste izan nuen.

Ba, zenbat aldiz entzun degula esan ere bai gure bizitzan, gai bakoitza, berak dituan ikustalderdi guztietan aztertua izan bear dala, nolakoa dan ondo jakiteko!!

Ea ba! Erabilliena eta zabalduek izatea, alderdi bat bakarria besterik ezda.

Baina aukeratutako bost izenoi, erdaltasuna dariela alde orotatik; ta orregatik ezdirala ederrak, esatea, ori beste alderdi bat da, arekin ze ikusirik ezduena eta arras desberdin dana.

Eta baditeke ere gainera, baten batzuk beste ikusguneren baterik, ere, begiratzea auzi orreri berari.

Ortik nik uste izatea, gaia ez zegoela bukatutik eta akitutik. Eta ain zuzen ere, Azaroko urrengo zenbaki guztietan ez zan ezer ere etorri eztabaida orretaz.

★ ★ ★

Abenduan etorri zan zertxobait.

ZERUKO ARGIA-n, Abenduak 7, 353-garren zenbakian, onela: «Azaroko Euskaltzaindiaren Billera, Azaroaren 28-garrenean, Gipuzkoako Diputazio-Etxean izan zan...».

«Kintana eta Etxahun jaunak Euskaltzaindiak onartu dituan illabeteen izenen kontra idatzi digute. Ez dira ontzat eman bi auen izenak». Ene irritzi apalez, ortik ere ezda ezer ateratzen dagoeneko gaia akitutik zegoela, ematen duanik.

Kintana eta Etxahun jaunen esanak ez zituztela onartu: ori bakarrik.

Egia, Villasante Aitak ere badakarrela lantxo bat zenbaki orretan berean, Kintanari zuzendua.

Batzorde bat burutu zutela diño.

Baina ez du adiarazten, noiz burutuzuten batzorde ori; ezta nortzuk ziran osotzen zutenak; ezta nola lan egiten zuten ere.

Azalduko zuela, zirudien lantxoaren asikeratik; baina ezdu azaltzen. Eta au irakurtzean, onelako burutazioa gogora zait: ea baten batzuk euren lanak, erdi egerian erdi isilean ez ote dituzten egiten.

Eta lantxoaren azkenaldean auxe diño Villasante Aitak: «Abuztua erderatiko itza izango da, baina ez erdal itza ta ez erderakada ere».

Ba!; ori da Villasante Aitak kantatzen eta entzunarazten digun betiko «leloa».

Eta «lelo» orren bidez, gure Euskeran erderatiko itzei atea zabaltu eta barrura sartzen ditu bitartean gure-gureak, euskal jatorrizko itzak, atean utzi-ta.

Ainbat eta ainbat euskaldun, orregatik, min-mindurik daudela.

Eta nik dakidala beintzat, ZERUKO ARGIA-ren 1969-gnko urte guzian ez dago besterik ezer ere auzi orreri buruz.

★ ★ ★

Eta azkenez, ZERUKO ARGIA-n, 1970, urtarrillak 11, 358-garren zenbakian, «Illeen izenak» nere idazlana agertu zan: aukeratutako izenetatik bost eznuela nai.

Eta orra bereala, artuberri dedan 359-garren zenbakian, Euskaltzaindiaren agiri dator, «urrilleko batzarrean erabaki eta azarokoan ofizialki artu zituztela Villasante Aitak aurreratutako izenak».

Nik agiri orren berri aurretik izan banu, jakina ez nintzala auziartuko kontu orretan sartzen.

Sartu banaiz, borondaterik onenaz sartu naiz sartu.

Eta min ematen zidalako, illeen euskal izenak erderazkoen aspian ikusteak orain; eta geroago, agian, baztertuak izango ziralda gogoratzeak.

Orra nik argitu nai nuena.

Eta bukatzeko, Oihenart'eren esan zaarra.

Lenengoz, asieran ipini nuan; baina orain, andik kendu eta azkenalde onera dakart:

«BURU BEZANBAT ABURU»

YURRETATAR YULEN A. K.

Oyal s.a.

Oyal eta eforru almazena
Paregabekoak
Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Ochagavía, Cárcar, Olazagutía, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA

ayestaran

BURNI - SALGAIK

DONOSTIA

Urbietta, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-

TRESNAK

Urbietta, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

ZABALTXAILLEA

LEGEZKO

Aldacone, 4

Urrutizkiñak:

4300 ta 26787

UMEENTZAKO IPUIAK GIPUZKERAZ ETA BIZKAIERAZ, Oñatibia-tar Jon

(Arrigarrikoko ibillaldia, ikasbide on bat, Sagutxo jakintsua, Sagutxo ausarta, Erbia ta apo-armatua ta Mitxiñ-en biurrikeriak, Edili 1969)

Euskera lanetan eten gabe ari dan gizona dugu Oñatibia-tar hau. Musika lanetan ere maixua da, eta ari da isilik bere lanetan; dantza-lanetan ere iaioa dugu; eta ez dakit ikastolaeta irratibidez egiten ari dan las sakon honetaz berak merezi haña ohartzen geran.

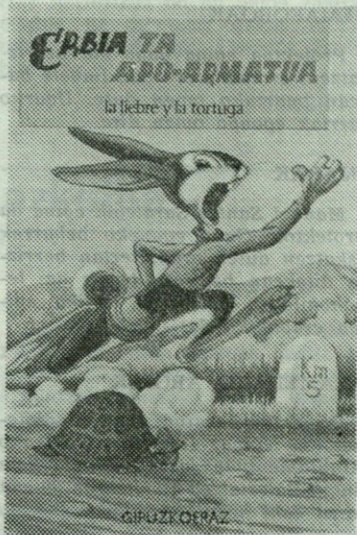
Orain umeentzako ipui batzuek euskeratu eta berea duan Edili argitaldiaren bidez argitaratuak ditu: Arrigarrikoko ibillaldia, ikasbide on bat, Sagutxo jakintsua, Sagutxo ausarta, Erbia ta apo-armatua ta Mitxiñ-en biurrikeriak; eta bi euskeltan: bizkaieraz eta gipuzkeraz.

Gai honetaz hitz bat esan nahi nuke.

Danok ondo dakigunez, euskera batua da gure bide bakarra; hemen ez ditut euskera osotuen dohaiak aitakuko, ezagunak dira-ta Hala ere, ez dugu oraindik euskera osotua umeei nola erakutsi behar diogunari merezi duan oldozketarik eskaini, eta bide hau leenbaileen aztertua ta eerabakia izan behar luke

Hona hemen auzia:

Haurrei euskera osotua erakusten hasten bagara, bere gurasoen hitz izkuntzetik urruntzen hasiko gera, eta guraso-aurrean komunikazio bideak ondatzen ari gera; guraso eta seme-alaben arteko artu-emanak garrañtzi haundienekoak dira, eta ezin

dezakegu auzi hau ariñegi pasatzen utzi Bestetik, haur bakoitzari bere

euskelkian erakusten saiatzen bagara, aitatutako arazorik ez dago, baiña idatzitako-euskeraren batasun alde orain egiten ari geran lan guziak arrotz izango zaizkio haurrari bere ikastola-liburuetatik urtetzen danean.

Nola erakutsi behar diegu euskera gure haurrei?

Nolabait lan hau aztertzen asi beharrea gera. Behar bada, bi bide-tako ikastola pilotuak aukeratu, eta bakoitzetik lan egiten hasi beharko genduke; ia ongarrien zein bide dan ikusteko. Bide batean, haurrak euskerabatuan jarriko genituzke hasiera hasieratik, eta haurren ikas-bide hoiek aztertu eta guraso-aurren arteko hartu emanetan noraino iristen geran ikusi. Beste bidean, haurrei bere euskeltietan erakutsi, eta bere ikasbideak eta gurasoei dituzten artu-emanak noraino errazten dituan neurtu, eta gero euskera osotua nola igotzen diran ikusi.

Denbora hartzen dute lan hoiek, noski, baiña gure hizkuntzaren egoerari ondoen lagunduko ba diogu probaketak buruz egin beharrea izango gera.

Eta bide hoi bitarteko bat aita-tu nahi det hemen.

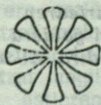
Haurrei euskera osotua erakusten ari geran denbora berean, gaueko ikastola-eto haur hoi gurasoei euskera osotua erakusteko bideak jartzea izango litzake ongarrien, Euskeldunak diranentzat erraza izango litzake asteen beingoan ikas-aldi bat ematea. Ziur nago haur-gurasoen arteko asko erraztuko liratekeala.

Orain alfabetizatze kanpaiñak gertutzen ari diranentzat bide egoki-egokia izango litzake hau: haurren bidez gurasoak euskera-idatzaren bidean jarri.

Nolanahi dala, hauzia hortxe dago guk aztertu eta erabaki zai.

Bitartean, ondo asko datozkigu kolore apaiñekin, hizki haundi eta errazekin eta euskera garbi eta egoki-are Oñatibia-tar Jonen argitaratu dizkigun ipui-liburu hoik.

Ugalde-tar Martín

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on batek eskeintzen dizu osatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzera prestatu. Apain, dotorez, berdiñik ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin [batera] INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkifia: 97580

LASARTE

NERE KONTU-EMATEA

Euskaltzainok:

Iru urte dira, Euskaltzainburu naizela. Bitarte ortan zenbait gorabera izan degu Euskeraren problematikan. Egoki izango da, gora-beera oiei buruz, nik nere deskargutxo ematea, zuen aurrean.

Urte bi dira, Bilbao'n egindako, Urtarrileko Batzarrean, Euskaltzaindiaren berrogeitamar urte betearen gogoangarri zerbait berezi egitea erabaki zala. Asmo bat, batez ere, artu genduan danok orduan: urtearen barruan Euskeraren batasunari buruz zerbait eratzea.

Gauza garrantzitsua zala esan zan; baiñan baita kontuz egin bearrekoa ere, batasun-eratzeko. Gogoan izango dezute noski guztiok, Batzar artan bertan Arrue Jaunak esan zuana: «Euskaldunok, olako gauzetan «anar-kixta xamarra» gerale. Batasuna, norbaitek proposatzen zuan bezela, por decreto egiten asten bagin, orixe naikoa izango zala jendea kontra jartzeko.

Xenpelar bertsolariak esan zuana:

«Gaitzak gerala umiltzen

eta pakean unitzen».

Neronek ere gauza bera esan nai izan nuan, Arantzazu'ko Batzarreko Sarrera-Itzaldian, Oñeztarren ta Ganboarren arraixkoa aipatu nuanean.

Arazo ontan arraixko ori bazartzea izan da nere ardurarik aundiena, ordutik onuzko urte t'erdi otan. «Por decreto ta diktadoreki gauzak egitea» galera: orixe izan da nere ardura. Ez dakit logratu dedan.

Arantzazu'ko Batzarrek bukatu bezain laister, batzuren batzuek izugarriko pozez asi ziran, ang, Mitxelena Jaunaren erakutsien «conclusioak» mundu guziari ezarri bearrez. Ezartze ori, eta batez ere presaka ezartzea, orixe da, ezer bada-ta, diktadura. Ori iñolaz ere galerazi bear zan. Nik ortara jo det, batez ere, nere alegin guztian. Presaka ez da ezer onik egiten auzi auetan. Mitxelena Jaunaren iritziaz gain, beste iritzi geiago ere entzun bearra zigon. Ortarako, beta artu bear da. Ponpeo Fabrak Katalanaren batasuna egiteko, amar urteko epea eman zuan, erriari kontsulata egiteko, erriaren plebiszito praktiko bat lortzeko.

Gure artean — esan det — alderdi batekoak bereala asi ziran, beren aldeko lanean. Eta berak beren aldetik asiaz gain, Euskaltzaindiak Arantzazu'ko «conclusio» aiek guztioi ezartzea, guztioi Euskaltzaindiak ortara beartzea nai zuten. Nere iritzia gai ontan, bestelakoa izan da. Ponpeo Fabra'k bezela, itxendon, erriaren postura ikusi arte: diktadurak bazartu; itzi guztioi itz-egiten.

Ni bildur nitzan bezela, Arantzazu'n bertan azaldu ziran bi alderdi: Oñez eta Ganboa. Etzan arritzeko, an gauzak planteatu ziran bezela. Gai garrantzak erabili ziran: garrantzxoak, alderdirik ez sortzeko. Aditzaren arazoa bazartu egin zan, gai zailtxoa zala-ta; baiñan ori bezain zaila dan H'ren gaia ukitu zan, gai teoriarrexa Mitxelena baten eskuetarako; baiñan praktikan zailtasun aundiak dituan: gutxienez bi gizaldi — berreun urte — Bizkaian eta Gipuzkoan erabili ez dan elementu bat, orain, bat-batean, gabetik goizera ezartzea... Gauza zaila benetan... Eta bereala etorri zan, ni bildurtzen ninduan: Oñez eta Ganboa. Guztioi zerate testigu. An bertan. Eta, gero, ondoren, zer esanik ez.

Orain galdera bat: Zer egin bear zuan Euskaltzaindiak arazo ta ereti ortan, bidagurutz ortan? Batzuen alde eta besteen kontra bere burua azaldu?

Nere iritzian, Euskaltzaindiak neutral izan bear du olako auzietan; eta ortara sailatu naiz ni alegin guztian: neutralidade oni eusten.

Euskaltzaindiaren egitekoa, auzi ontan, guztiontzako alkar-izketa-giro bat sortzea da: alkar-izketa-giro paketsu bat. Auzi zaila dan ezker, utzi guztioi itz-egiten; entzun guztiona.

Arantzazu'n, alderdi baten itza entzun zan, batez ere. Beste alderdi-arena ere entzun bearra zego. Eta ortarako ekilibrio on bat izateteko, bear dan beta artu. Luzatu bear bada, luzatu. Gauzak diktadoreki egin, ez. Ori izan da — diot berriz ere — nere ardura urte t'erdi otan.

Batzuren batzuek, Euskaltzaindiak bereala, zirt-eto-zart, erabakitzea nai-ko zuten. Alde batetik eta bestetik. Ponpeo Fabra'k — leen ere esan det eta — Katalunia'n amar urteko epea eman zuan. Eta amar urteren buruan, balantze bat egin, erriak zertara jotzen duan.

Bide luzea dala? Sobra dakigu. Baiñan, gauzak diran bezela artu bearra dago. Bereala eta por decreto gauzak egiten asteak, ba dakigu zer darraren: Xenpelar'ena:

«Gaitzak gerala umiltzen».

Arrue Jaunak esan zuan. Baiñan ez Arrue Jaunak bakarrik; Mitxelena Jaunak ere, bi edo iru aldiz, gauza bera esan zigun. Ez bera, ez Euskaltzaindia, ez dala nor, bere conclusioak iñori ezartzeko... Berak ere etzuan nai diktadurarik. Ezarri, ez. Arau batzuek eman, ori bai. A. Villante'k itz bitan esan zuana: Mitxelena Jaunaren ikasgaiak, «valor normativo» dutela, ez «valor preceptivo». Gu ez gera nor, gai ontan agintzeko. Euskeraren «jaun-da-jabe», erria da, ez gu. Guk ezin dezakegu agindu. Bide bat erakutsi, bai. Baiñan, guk erakutsitako bide ori, erriak jarraitu bear du. Eta jarraitzen duan ala ez, praktikan ikusten da.

Orain praktikari buruz zer? urte t'erdiko praktikari buruz, zer?

Nere itzak ez dezala iñor ofendi. Baiñan esan bearra dago. Batasuna egin naiean asi gin. Nik uste, ez genduala bide ona aukeratu. Ortografi-gaia ukitzean, H'ren auzia ipiñi genduan mai-gaiean. Zoritzarrean. Batasuna sortu bearrea, bitasuna sortu zaigu. Eta nolako bitasuna! bitasun psikologikoa, asarrea, burruka...

Urte t'erdiko experimentiak beste gauza bat ere erakutsi du: ez H'ren arraixkutasuna bakarrik, H'ren zailtasuna.

Batasunak bi gauza eskatzen ditu batez ere: Oñiarri zabala, eta denbora, denbora luzea. Ponpeo Fabra'ren pazientzia ta egoarria.

Orra nere iritzia itz gutxitan.

Eta orra nere iru urte oietako deskargoa.

LEKUONA'TAR MARUEL'EK

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN
MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK,

AMENGO NEKAZARIENTZAT

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

gazteiz

Gazteizen euskal idazle en xamarak ezagutzen ditugu; baiña, itxuriaz, txit arazotuak daude. Orregatik, ausartu naiz lerro oneek gertatzeko.

1) Uriburu ontan, euskera ixil-kamixila aurrera doa, mezatan baita ikasgaietan.

2) Poz aundiz artu ta txalokatzen ditugu gure izkuntza-batasunaren alde lan da lan ari direanak.

3) Bañan orretzaz egiten dan oro ez dugu aintzat artzen: egia, Jainkoarena bakar-bakarrik; eta jakintsuenak, berez, okertu litezke. ZERUKO ARGIAN Urtarrillaren 11'n, Yurre'tar Yulen'ek, bere irakur-burua «Illeen Izenak» lan zentzudun argiro azaltzen duana atsegin yat osoki. Ori bai irakurgai mamitsu eta jakingarria! Arazo ontan, euskaldun guztiok erle bezelakoak izan behar dugu, ez euli alakoak: goxotasunaz bete- beteana euskerazko abaraskan, ezirik onena izenik jatorrenak. Orregatik, orain arte bezela, nere sendian, EPAILLA, JORRAILLA, LORAILLA, DAGONILLA eta LOTAZILLA erabiliko ditugu. URTARRILLA eta EKAINA pozik artzen ditugu, izen jatorrak dira-ta

4) «Abeletxe» jauna, biotzetiko eskerrak zure Gazi-Gazakaitik gure asti-une urriak alaitzen direalako. Baliteke asmatu eta atara-erazi ditakezula disko geiago! Amaika bider gogoratzen gera «Txoriak Txorotxio» ta «Erregeen Ipuñakin».

5) Gazteñaga jauna, kezkatu nago zuk bezin ongi eta funski idatzi ez aal-izateagaitik! Basarri txapelduna, X. Gereño, Onaindia, N. Etxaniz, Basa-Jaun eta beste idazle asko irakaslari jatorrak ditugu. Zorion-agur guztientzat!

6) Amaitzeko, eskaera bat ZERUKO ARGIAN zuzendariari: lehenago ba-geunkan «PAN-PIN» umeentzat. Astekari ontan, ezin lekortu orri erdi gure pitirrintxuentzat? Arrai ta Eskual-Erriko txori, zuhaitz, landare ta lorei buruz edastutzen, badaukazute gai urte batzuekiko. Eta ez eze umeak, baita aspaldian ori izan giñan guztiok aunitz ikasiko genduke.

J. L. E.

arratia

ERANTZUTEN

Adikide bildurti-lotsati: Zure esku bildurtiak, biotz koldarrak eta arpegi lotsatiak egin eben eskutitz izen gabea urtarrillaren 24'gn irakurri neban.

Ez dakit ba, nor xaren non eta noiz egin dozun. Berax, zuzenean ezin erantzun deusdun ezker, astero ko aberatsen, orritsuen eta izpartsu onetan erantzuna emotea erabago dot.

Ba-dogu esakera bat «lapurra lapurraren bildur» esaten deuskuna. Zu be olakoa ete-zarra?

Yaquin egizu ba, bein betirako, euskera maitatu azi nintzala laxtantz ilteko.

Ilñongo euskerarik ez det gorrotutun, ANAITASUNA'ntzat ez del arantzarik, eta ez dot ezaututen bakar bat bera be-eusko zintzoen artean-bateratuarentzat gogo txarreko danik.

Beraz, bateratuari, «bai». Erdi maltzurkerizko joko ilunean murgilduta dabil-tzazanei, iru aldiz «ez». Eta euskaldundu zan euskotarrari, bizardun eta ule gabeai, euskera jorratu, orraxtu eta gozatuten bizitzaren ordu asko ta asko emon ebezan aurre-lari goragarriai, nire eta millaka askoren izenean, aintza eta begirape-na.

TXITXIBURRUNTZI

Gure txitxiburruntzi edo basokoi-petsu aū Arratiatik at (fuera) egiten dan edo ez dan, exin esan neike; bai ostera zer dan eta zelan egiten dan.

Garizumak, berrogeikaroak dabilen eguna dogu, bein leenago eta beste bein beluago.

Egun au etorriko danean, txoriak leku ohea billatuteko, topetako montsotuten diran lege montsotuten dira auzokideak, sendiak, gazteria ta.

Gaztedia, neska eta mutil, mendi-zale bihurtuko da. Janaritzat, lukainka urdaiea arrautzak izaten dira zotz-musturrean naiz txingar ganean erre-ta jateko Amatoxo urtetsuak eta ume txikidun amak be, solo-mun eta landa-ertzetan izaten dira. Gizonezko ibiltari alperrak be izaten ditue euren txoko ezkuuak taberna zuloetan. Bai-ta, aurretiz eta etxean emazteari ixilean kendutako lukaika koipetsu eta arrautza ederrenak.

Egun au gogatsuen ospatuko dabenak, otsotxo Beti Gazteak izango doguz, Arantzazukoak.

A. Landajueta

mendexa

MEZA BARRIA

Urte Barri egunean emon eban meza barria «Zelaia-ene» baserriko Luis Mari Goenagak.

Eleiza gañezka bete zan. Oraingo erara abestu genduan mezea, erri guztiak parte artuaz.

Ikusgarria izan zan. Lilluraturik, negar malkoak begietan genduzala egon giñan.

Noiz izango ete dogu urrengoa?

«Zeruko Argia» onen bidez, artu dagiezala gure zorionik beroenak. Praille barriak bezela bere etxetar eta senide guztiak.

ANTZERKIA

Antzerki bat egiteko makinatxubaburuauste darabil gure abade on Jose Sagarna'k. Euskal antzerkirik ezin arkitu iñun. Bilbon izan da aint-bat bidar Euskerazaleetan, eta Euskaltzaindian ez dau zuzendu. Azkenik Donostian izan da Beobidegana, eta antzerki barik itzuli da.

Eragozpenak nunai kopian atarateko eta abar.

Mendexako erri txiki onetan guztiok basarritar gara, eta baserrietan ez dago idazteko tresnarik, makinarik; ezta makinan idazten dakienik be, abadea izan ezik.

Berak lan danak ezin egin leikez, erri bi bere ardurapean dauko-ta: Mendexa eta Amoroto.

Leen iru abade egoten ziran erri bi oneitan. Orain bat bakarrik, eta badauko beretzat aña lan. Jai ba-koitzean lau meza emoten ditu; bi Mendexann eta bi Amorotun, beste egiteko guztietatik aparte.

Alan da guztiz be, antzerki bat gertutu nai dau, eta eragozpenak aurkitzen ditu laguntzaren ordez.

TXAKARTEGI-TAR JOXE

tolosa

Alaxen tolosarrok eta gurekin izango ditugun millaka kanpotar. Idazki au irakurleok artuko duzue nerako tolosarra kalegorrian ibiliko da txantxo edo aal eran jantzirik. Umorla ez zaio faltako.

Igande goizean zortziretan erriko eresbatzarekin kalez-kale ibiliko da goietara abesten ilñauteri goiz-eresia, tolosarrentzat umorearen dela:

«Jeiki, jeiki oi ortatik gaur tolosarrak, ilñauteriak beti alaitzen gaitu guztiz. Jeiki, jeiki oi ortatik gaur tolosarrak goazen festara danok goizetik».

Onekin jaietan erabat sartua izango da. Goiz-eresi au, eta astearteaz goizeko seiretan txistulariek jo oi duten «Alborada», izango dira ilñauteri jai berezienak. Ikusi gabetanik ezin liteke sinets orren goiz orrenbeste jendetzarik kalean ibili litekeanik. Ala izan baiño. Zenbat txistu-eresi jotzen ote ida goizeko seiretatik goizeko zortzirik bitartean? Or, zortziretan xexen-tokitan «toro del agardiente» deritzana eman aurretik? Goizeko zortzirik, baiñan ez da

orratz bat geiago sartuko xexen-plazan. Eta au amaitzean, jendetza barreatzen da errian, egun osorako umorea eskeñiaz, jaisi joan-agurra egitearren.

Gu, beñepein, ez gaude jaiok gatzeko, batez ere aitatu ditugun goiz-jaiok, beroietan bait dago fin-kauat geienik ilñauteria, eta an gordetzen da tolosar kutsua.

FOLKLORE-JAIK

Ilñauteri jaiok iges joaten diranerako beste jai batzuek izango ditugu Tolosan. «Gran Desfile Euskar» alegia. Euskal folklorea bizkortzeko omen da, iru sailletan: «Euskal Abestia», bakarka edo taldeetan. «Instrumentistak», txistu, ausposoi eta abar. «Euskal Dantzak», bakarka edo taldeka. Igandero-igandero Otsailaren 15 garrenetik aurrera Tolosako Leidor Antzokian gertatuko dira. Sariak. «Urrezko Txapelak» eta «Zillarezko Txapelak».

Sariketa onetan saiatu nai dutenek eman bitzate beren izenak «Radio San Sebastian», en Otsailak 8 garrena baiño leen eman Oarra: juradua publikoa bera izango da.

Gure izakeraren alde zeredoz erigiten dala ere onurakorra iruditzen zaigu. Guretzat izango baita gure-gurea duguna eta landu zabal-tzen ba dugu. Sariaz aparte, ein oietan gazteria igo eta izen bat artzeaz gañera, gure izakeraren alde jokatzin dualako abeslariak, soñujoleak, dantzariak eta publikoak ere ongi artuko dutela ustea ba dugu.

Olazábal dar Xabier

legazpi

Gure erri askotan gertatzen dan zenbait gauza penagarri zaizkigu.

Denak ezin aiatatu bada eta gaur Legazpia erri aidurrean gertatzen ari dana emen jarri nai degu. Teatro talde bat badago bertan «Antzerkia'ren Lagunak» deritzana. Izen au irakurriaz usteko dezute «Antzerki'ren Lagunak» entzezikizunak euskeraz emango dituztela. Baita zera ere! Izena euskerazkoa izanagatik erderazko komeria eta teatro jaiak egiten dituzte. Ez erderaz eta euskeraz baizik erdera uts utsean! Taldearen izena besterik ez da euskalduna. Eta ori Legazpi batean! Ez aal de au penagarri?...

Au naioka eta geiegi ez dala, ba da oraindik okerragorik. Ilñork ez salatzea. Zeruko Argiara Legazpitik idazten duan berri-emailleak antzezikizun gora-beerak, komerien izenak eta abar azaldu dizkigu aserri-rik agertu gabe. Itzerdi bat kontra esan gabe. Nun de Legazpiko euskal gazteria?

Legazpiko euskaltasuna ain lur jota aal dago? Au degu benetan penagarriena!

GOIERRITAR

zarautz

Guraso Elkartearen zuzendariak Alkate jaunari galdera batzuek egin dizkio. Auek dira Alkate paunaren erantzunak:

AUTOPISTA

Lehen-proiektuak dionez, Autopista Oribasar basarriaren ondo-ondotik dator, Mendi-Beltzera igo, Txindurritaren aldamenetik iragan, Italianoaren txaleta ta Cazalis-en etxe artera erten ta oraingo bide zahararren eta burni-bidearen gainetik Saroberen terrenoetara iragan; hemen lotzen zaio Zarautzi, Barrentzo ta Surtidorearen artera bide berria atereaz. Autopistak mendi-maldatik jarraitzen du, berrogeitamar bat metroz Ceramicaren atzetik iraganaz; Linkelen etxe zahar-raino maldatik doa. Burni-bidea berriz gainetik iraganaz, Zalbiden sartzen da eta Iraingo errekan barna, burni-bidearekin bat, ertetzen da Zarautzitik.

AUTOPISTA
AIUNTAMENTUAK
ESKATUTAKO ALDAKETAK

—Hotel Paristik Zarautzarekin lotzeko erten-bideraino zubi antzera joan dedilla ta ez terraplen bezala, erribera erdibi ez dezan.

—Zalbide aldeko zatia egoaldera bota dezatela, La Salle Eskolak eta Azken-Portuko plan berriaren arte-tik eramanez.

—Bigarrego aldiz burni-bidea gaindik iragaitean, eta Zalbide-gai-netik iragan ez dedin, Lanpardo mendiari zatia kenduaz, egoalderago eraman.

SEMAFOROAK

Proiektua egin dago eta berriz-tatzera eramana ere bai. Ilabete ba-tean onartuko omen dute. Udarko jarriak egongo omen dira.

UJALAK

Manuel Santos Saralegik egin dago proiektua. Gaur eguneko beharrek eskatzen duten eran, zertan berriz-ta ditekian begiratu behar da; lehenbailehen astearren, zatika egitea erabakiko da.

ALAMEDAKO ARGIAK

Proiektua eskatua dago ta, diotenez, ia egin. Ilbeltzaren 27-rako Aiuntamentuan jasoko dugula uste dugu. Baiezatzeta Ilbeltzaren 30-ean lortu nahi genuke.

PLAN GENERAL

Autopista azkenean nondik joango dan jakitea gertu dagoanez, lehendik ezer egitea ez omen da bidezko, dio Arkitekto jaunak.

AVDA. DEL GENERALISIMO

Bide au eta Inurritzako zubia berri-ta nahi ditugu. Lehen-proiektua Diputazioko Ingenieru Nagusia dan Gabarain jaunak joan dan Dagoni-lean emana du.

Bi soluzio eskeintzen zituan eta, bietatik, XI-ko plenoak bat aukeratu zuan. Amabi metro zabaleko bidea eta bina metroko espaloiak egitea, alegia. Ogei miloi pezeta kostatuko da. Bide hau berez Diputazioarena izan arren, eta onek soluziorik eskeintzen ez duenez gero, Diputazioa bera, Servicios Técnicos eta Aiuntamentua elkarturik egitea da bidezkoen. Proiektua Otsailaren azkenetako egin egongo omen da.

URAREN ARAZOA

Untzain-en 3.000 m³-ko depositu berri bat egitea beharrezko da; lehengoak 700 m³ besterik ez du. Ibitako bi depositu zaharrek bakoitzak 500 m³ besterik ez dute. Depositu berria bi zaharrek baino gorago eginaz, ur geiegiak depositu zaharretan jasoko lirake. Aiuntamentuak Proiektu hau baiezatu zuan ta, orain bi ilabete, Madrira eraman.

Alkate jauna ta Gipuzkoako Gobernadore Madrira joatekoak ziran Ilbeltzaren 22-an Director General de Turismo dan Pedro Zaragoza jaunarekin-ta, behar izanez gero, Obras Públicasko Ministroarekin hitz-egitera. Depositua au lehenbailehen egitea lortu nahi dute eta, bide batez, Granada Errekan egin nahi dan presari soluzio bat aurkitu. Granada Errekako eragozpene-tako bat lurra da; kaliza-arritzkoa du azpia eta ura, filtratuaz, galtzen duana. Hau gaintzeko, goitik behera presatxikiak egitea omen litzake bidezko, haundi baten ordez, uraren presioa txikiago izanaz ur gutxiago galduko ote litzake-ta.

KULTURA ETXEA

Mixerikordiko etxe zaharra Ministerio de Educación y Cienciari Aiuntamentuak eman dezaion, Gobernazioko Ministerio baimena etorri zan. Aiuntamentuak Educación y Cienciari emate honek behar dituan bitartekoak aguro bete ditezin, baimen hau Archivao y Bibliotecasko zuzendariari bidali zitzaion.

Hau lortutakoan, Proiektua baiez-tatu eta zorioneko etxe hau egiten hastea besterik ez dago.

LANSANE

abalzisketa

Euskal mendietako aize fiñak eza-gutzen dituan erri bat da Abalzisketa. Negu aldian elur txuriak sarri ezartzen duan paraje menditsu bat.

Gure erriak ba du euskaldun jendeak asko ezagutzen duan leku berezi bat: Txindokiren magalean arkitzen dan Larraitzeko Ama, bere inguruan arbola, zelai leun eta artzai euskaldunak beren ardiekin.

Gaurko gazteak, igandetan kalean arkitzen dan aspertasuna ikusiaz, mendi aldera jotzen du bere gorpuzari atsedean eta askatasun ohea eman naiean, alkarrizketa eta gainontzeko prolemak ere obeto ikusten bait dira aire garbiak jota gero. (Mendian ere kontuz izegin bear da, ordea, arkaitz zulo batean izkutatu litekean norbaitek izurratzea nai ez badegu).

Garai bateko euskaldun zarren ideologiari eusten diegula esango nuke. Garai batean, errietako euskal mendietan biltzen ziran elkarriketa egiteko. Beren deiak mendi-gainetan egiten zituzten eta erlijioa ere mendian erabiliko zutela iruditzen zait. Ama Birjiña mendietan azaltzen zan beintzat.

Gaurko gazteek gogor eutsi bear deogu mendi gainetan egin zituzten lanei, aiek utzitako irudiei e. a.

Igandean, eguzkiaren argia azaltzeaz batera, euskalerriko mendi-zaleak, Larraitzko Amaren ondotik agur egiñaz, Txindoki aldeko arkaitz leunetara joaten dira, gero amabiak aldera Larraitzko arboldegira jeisten dira ango txabola zaarreen ematen dan meza entzutera.

Larraitz aldeko arboltegiak igandetan jendez betetzen dira.

Abalzisketa eta inguruko baserri-tar artzai eta ganaduzaleak, Amabirjiñaren txabola zaarra berritze-ko asmatan gabiltz gutxienez urte bete dala, eta laster txit ederra ikusiko degula uste det. Gaurko gizonari eta gaurko egoerari egokiena datorkien mailan jarri nai genduke: ori da gure leenbiziko buruaustea. Kristau asko goseak dau-dien bitartea ez litzake egokia kapritzo «artistikoetan» diru geigi botatzea. Abalzisketako gazteok ikusi dezagun gure erriaren balioa, ez dezagula bazterrera bota gure sorlekua dan Txindokiren babesa.

KISALLU

zuberoa

MASKARADAK

Maule-n: Otsailak 1

Ataratze-n Otsailak 5

Barkotxe-n: Otsailak 8

Ligi-n: Otsailak 15

Erri guztietan, goizeko 11-tan izango da erronka eta atsal-deko 3-tan jai.

Bi gazte-taldek egingo dute lana: Alzai eta Lakarri-koak alde batetik eta Alsaruk-ekoak bestetik.

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

andoain

Oraindik orain ILLERRIA aitatu guran: gaur-gauko gizakiak ta batez ere Euskalerriko alde ontakoak, illerriari bildur ote genion. Gure guraso eta sendikoei, gure adiskide eta lagunei, il ondoren nazka ote genion. Kendu ez; orain dagoen toki ortan, luzatu eta zabali egin bear litzakeala, genion, lantxo artan. Kirtenkeri aundia ezitaidala iruditzen, nion. Burutapen ori, askori oso ongi asmatua iruditu zaie: batek baño geiagok zorionak biali dizkide eta beste batzuk urreratu ere bai, onartu zutela esanaz: berriaz ere illerriaz zerbaiz geiago idazteko eskatu didate. Leen idatzita-koari zer geiago erantsi bear diogu?

Gure erriko agintari-nagusi eta beste beronen laguntzale batzuk, Zeruko Argia irakurtzen dutela, ba dakit: idazten gengan ura, gogoan artzekoa baldin bazan, artuko aalzu-ten, noski? Nik, gaurko onekin, erri-ko agintariei orixe, utsik, eskatu nai nieke: gogoan artzeko eta ikas-teko. Orain egin nai diguten ille-rria, erriko agiritan, an, goian iku-ri dugu Lan zail eta alperrikakoa iru-ditzen zait neri: orain dagoen tokian beste ainbeste luze egin eta bide-zabalareño zabaldu ezker, oraingo eta geroragoko buruaustea eraba-kia legoke. Orain berria egin nai duten toki ori, gaur gaurkoz erri-aldendua gelditzen da: aurki ordea, gaurtik amar bat uretara edo lee-nago, orain daukugun buruauste be-ra izango dugu. Zergatik bada, bein, buruauste ori ez erabaki? Gu, gu-ziok zulora joan bear ba dugu zer-gatik orrenbeste beldur eta nazka? Eta orain dagoan tokitik kenteko-tan eta gure begi aurretik kendu nai badigute, an Baltzuketara aurre artan asi bearrean, zergatik, or, Allurralde-garain eta Koskanean deri-tzaion (sakonean) sakonean ez egin? Baltzuketara azpi ura ez aal da gure begi aurrean gelditzen? Begi aurretik kendu nai eta ara eraman?

Eta egin nai diguten onenetakoa, ildakoei beldurra galtzea izango li-tzake: ortara iristen ez bagera, be-ti okerka ibilliko gera. Gogoan artu bada, agintari jaunak.

Eta erriaren abotsa Jainkoaren abotsa izaten zala, ikasi nuen, nik: eta ala izaki. Eskerrak biali bea-rrean gaude: beti akatsak eta erreak aurpegiara boteaz ez gera arituko: gezur zaleak ez gera Egiaren billa gabiltz: egi billa: lan gaitza baiñan bearrezkoa. Eskerrak? Zergatik? Bai: Etxeberrieta aldean espaloiak bear bezela zabaltzen eta berdintzen asi diralako: bukatugo aal dituzte, nos-ki!

Eta bestetik «semaforo» ak argi-tu dituztelako: azkeneko oek, Bas-tero aldean.

Direlako iru illabete oetan, opor alditxoak artu ditugu: erri-etxeko billerataraz ez gera joan eta puska-ren bat atzenduak gaude. An ger-tatzen diranen berri gutxi degu; las-ter, berriro joaten asteko asmoak ditugu eta an erabakitzen dituzte-nak idatziko dizkizuegu. Danok joa-tea obe izango litzake baiñan ikus-ten dugunez, ori, gure erri ontan eziñezkoa da. Zergatik? Alper ba-tzuk guralako, ajolakabe batzuk ge-ralako: bear zan garaiean eta bear zan tokian sartu izan ba gendu, gertatu diranak ez ziran gertatuko. Eta oraindik, gauza asko gure es-kuetan daude eta ondo egiñak ez badaude, gure erruz: obeki egiñak egotea ez degu merezi. Ondarreta aurrean zabali duten karrika ori, orain, danok, madarikatu egiten du-gu: eta egiten asi, naiz egiten as-teko asmoak zituztenean, zeintzuk joan giñan gaizki erabakitakoa zala esatea? Iñor ez.

Maxioka aritzea geienetan alpe-rriakoa izaten da: aurpegiara bota bear zaizkie: ori da bidezkoa. Eta ori egiteko Andoainen beldur aundia dugu: oitu gabe gaude. Oitzen asteko garaia ba dugu bada: goa-zen bide ortatik. Bide ori zein bide da? Oraingo errietxeko billera na-gusietara joatea: an esaten eta era-bakitzen dituztenak gogoan artu eta gaizki egiñak dirala edo gaizki egi-tera dijoazela iruditzen bazaigu, ge-ro aek aurpegiara botatzeko unea arkitu.

—oOo—

Eta errebotea nola dijoa? Puxka-kapuxkaka: datorren udaberrian, gu-

re goiko enparantza zaa rrean azal-pen bat egiteko asmotan gabiltz. Azalpen ori egiteko Billabonarrak prestatu dira: Zubietakoak ere baiez-koa esango digute, noski. Gero agin-tarien baimena bear dugu eta bai-men ori lortuko dugula uste dugu: erriko etxean aurre xamar ibiltzen dan batek, oraindik orain, orrela esan zidan beintzat. Leengo oitura zaar onai eutsi bearko diegu: txar-rak baztertea on da baiña zaarrai eustea ez da txar. Askok orrela uste ez badute ere. Eta kito. Beste bat arte.

BINGEN

azkoitia

PILOTA-JOKOA BETI POZ

Gogo lantze, jakintza egarri ikas-zaletasuna duten gazteak guztiz ai-pagarri dira, beraz oso ongi dator «jakintzak askatuko zaitu» esaera. Bainan ez dezagula ahaztu giza gorputzak bi zati berezi; dituala: Arima ta gorputza. Ezin bada bieta-tik bat alde batera utzi. Ikastea onuragarri bada ere gorputzari berea zor diogu. Zati biak landu behar agian.

Aberri guziek dituzte beren hiz-kuntza lege eta ohitura. Aberri guziek beren jolasketa bereziak, izaerari ongien datozkienak alegia.

Garai bateko euskal aldzikari ba-tera zuzentzen ditut begiak eta irakurtzien». Abenda gogorra, abenda indartsua, abenda hillezkorra izate-ko, kirolak behar beharrekoak dira. Kirol gordetzailerik onena Azkoitia izan degu, eta kirolean maitagarrie-na pelotajokoa.

Pelotan Azkoitiari irabaziko dion herririk ez baitdago mundu guztian, Kirol-zaletasunean iñor ez bezela-koa baitdegua.

Eta gero jarraitzen du: Harri onek bere kirolik herriarrenek lasterketa, haizkora, harri-jasotze eta pelota ditu.

Laster ketan hara nortzuk izan dituan: Arrospide, Motxallie, Zaba-le, Pello eta abar...

Haizkolariak: Errekalde anayak, Ormaola, Agiñeta, korta aita-semeak eta abar...

Harri jasotzen. Etxesago-korta, Usasola eta abar... eta.

Pelotariak: hara emen leenagoko pelotari, zaharrak: Patxi-txiki, Mo-desto, Sustarra, Azkoitiako txikia, Urzelai eta abar...

Oraingo gazteak: Atano lau anayak, Urzelai (semea) Peru, Sustarra, Etxaniz anayak eta abar...

Herri kiroltzale honegatik Ormae-txe'tar Nikola «Orix» jaunak zion: «Azkoitiak bere biotz barrenean gordeta daukia iñor baño obeto, be-re euskotasuna».

Arestian diodana herriko Kirol zaletasuna gogoratzeko dakarkit.

Ikusirik kirol-zaletasunak eta ba-tez ere pilota jokoa, gure herrian, izan eta duen garrantzia bidezko eta beharrezko egiten zaigu «Beti Poz» elkartea aipatzea.

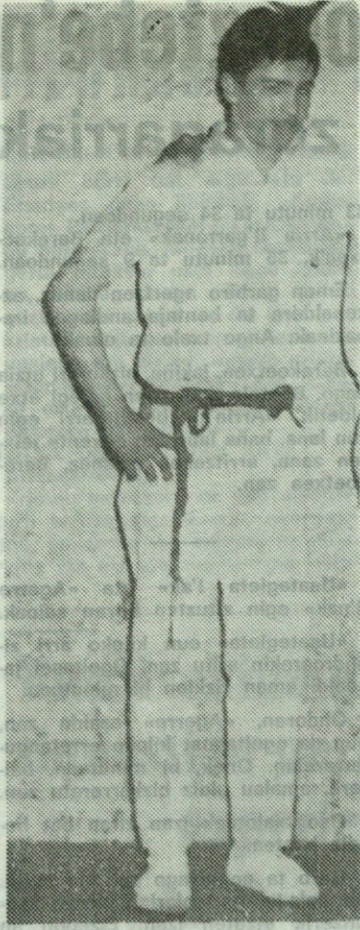
Berogeitahamar lagunek osatzen dute delako elkartea. Sortu aurretik helburu bat ezarri zioten beren bu-ruari: Pilota giroari lagundu. Beldu-rrik gabe esan dezakegu beren as-moa gorengo jo- mugaraino iritxi arazi dutela. Kementsu bete dute beren eginkizuna.

Norbaiti entzuna diot izan zela une bat forntoietan pilotarien ordez ostikolariak ikusten zirana. Onerako edo txarrerako Azkoitian ez da ho-rrela gertatu. Pilota jokoa izan da jolas keta nagusi.

Laburpena eskuan badut ere lu-zeegi eta aspergarri izango litzake, orain hermen, Beti-poz elkartearen kondaira argitaratzea.

Soilki azaldu pilotari ugari, gaur egun onenariakoak, elkartearen ba-bes eta bultzadari esker sortuak di-rela. Honela Tapia anaiak, Andueza anaiak, Juaristi, Oteiza, Egiguren, Karretero... batzuek aipatzearen.

Aurten berriz Ansola pilotari gaz-teak ospe ugari irabazi du bere joko alai harrigarria bide dela.

Ansola, Azkoitiar pilotari gaztea

Langile trebeoi adur ona opa di-zuegu.

IKUSTALDIA

Zamora aldean gogoaren aurka zortzi hilabeteko atsedendiairen on-doren Patxi Auzmendi Segura gaz-teaz elkarizketa edukitzeko era izan dut.

Azkoitian guztiz ezaguna dugu, zeren direla hiru urte langintza ikastetxean Aita Madinabeitia zuzen-dariaren laguntzale izan bait zen.

Agur Patxi. Meza berrira arte.

Barkatu. Jesulagundiko dela ez bait dizuet esan.

ORMOLAMENDI

eibar

FITXATUA

Ustekabea, astearte buruzuri ba-tetan, gure idazle lehena etorri zitzaidan nere idazle fitxa jakin gu-rarik. Behin edo birritan bakarrik idatzi izan dut nere izenaz, gainon-tzekoetan izenordea erabili ohi dut, eta ez dakit nik nola hartu zuen niganako susmo hori. Baina, gure idazle bikainari, langile kementsua eta euskal arloan atseginink hartzen ez duenari, gustatu bide zailo po-lizia lana eta horra non hasia dan bere ESCRITORES EUSKERICOS en-zerrenda luzatzen. Bihotzez urrikari zait baldin ni bezelako idazle motz guztiak agirian jarri behar baditu. Dena dela, horretan saiatzea, eta horretarako ere astia jiratzea, ba-tez ere beretzat, txalogarria dalarik, ez dut txalotu egin behar baino bes-terik. Baderitzat langilean eta ze-regintsuenak astioren bizi direla. Badadukagu bai norengandik ikasi.

Idazle fitxa honetaz, sarri pentsa-tu izan dut, nere lantxo ezebaztuko nigan etorri eragin ote dioten, ala zorioneko fitxa hori aitzakitizat har-turik, zorro, zorro, lanean jarri ote ninduen.

IDATZEOK

Beste behin, Eibarko euskal idaz-leak elkartu behar genuela esan zidan Behar bada ez gara asko izan-go, bainan halan eta guztiz ere, noiz izan Eibarko herriak zortzi edo bederatzi idazle? Eta euretariko bi gainera Euskaltzain, Serafin Basau-ri izendatu berria bait dugu. Erre ditzagun ba txapligouk, behingoa-bada ere, Eibarko herriak futbolari beste, euskal idazleak emon bait ditu.

Honetaz, besterik ere badugu. Konturatu ote gara inoiz, eibartar erdalduak euskaldunak baino gehia-go izanik, euskal idazleak erdal idazleak baino gehiago ditugula? Badirudi eibartarrak erdal kultur

ikusten ez duen hutsune bat ikusten duela euskal kulturari. Idazle gehia-go ez ezik, askoz ere goi-mailago-koak ditugu.

JOAN ZAIGU

Joan zaigu bai, Txirixo Kaletik, eibartar jator bat, kristau zintzoa eta euskaldun fina. Hirurogeita zor-tzi urte zituela utzi gaitu. Txikita-tik gizonetako nagusia eta heldua ezagutu genuenentzat, aparteko zer bat zeukan, ez ohi zitzaizkion gaz-teen arpegiak inoiz ere ahaztutzen.

Edozein euskal arazotarako ere beti izan genuen laguntzale para gabea. Makinatxo bat bide zabaldu eta erraztu zigun.

Goian bego Joaquín Mujika.

ZELETA

Anaitasuna aldzikariak idazkerari buruzko okerrak zuzendu dizkiola-ta haserretu zaigu Zeleta jauna. Jaki-na, Euskaltzaindiaren azken arau-diek eskolaratzeko premian jarri gaituzte-ta, ez gara ez danok hori ulertzeko gai.

UHIIN BERRI

Juan San Martinek oraintsu beste liburu bat argitaratu du, «Uhin Ber-ri» deritzan olerkari berrien bildu-ma bat. «Uhin» olatu esan gura du, joera edo bolada berriko olerkari-ek osatzen bait dute.

AMATINO

ataun

Onezkero batean batek esango zuan; asko arritzen naiz Ataun Z. A. n ez azaltzeaz, gezurra dirudi orain dagoan euskal-giro au ikusita, zer gertatzen da? Aspertu?

Ez, ez da ori, danok dakigu, as-tearen bukaeran denbora libre dau-kagunean, lasaitasun orreri ordu bat-zuek kentzea zer dan. Guk ere ten-taldi ori izango degu, ala ere ale-giñak egingo ditugu. Garbi ikusten da, euskal aldzikari batean bakoitzaren erria azaltzek, bultzatu egiten gaituala irakurtzea, eta uts ori be-tetzeko asmotan gatoz. Gure naia, jendeak euskeraz irakurtzea da, era batera edo bestera, eta ikusi degu, au dala oraingo egokiena.

Euskeraz itzegitea ez da naikoa, gure ikuntza aberasten joan bear degu, eta uste degu ontan premi aundia degula danok ere. Emen ibi-lloki degun eusker, errikoia izatea nai genduke, noizean bein ordea azalduko dira itz ez ezagunak, bai-ña beren arrazoia izango dute.

Gizonak gera, eta akatsdunak, orregatik gure utsegiteak barkatze-ko eskatzen dizuegu. Jakiña, irakur-lea beti oritarako egoten da, nun ondo ez dagoan zerbaiz ikusteko, baiña ez pentsa asmo txarraz egiña dagoanik. Iritziak ere ez dira dan-nen gogozkoak izango, ez da bear ere, bestela dana ondo egongo litz-a-ke-ta. Irakurlearen egarria asetzen aal-degun neurrian saiatuko gera.

Batez ere, izkuntzaren garrantzia norarte iristen dan, ez dakit asko konturatuzen ote geran. Euskera gal-duta erri bat izaten jarraituko gen-duke, baiña, leen euskaldun izanda-ko erri batzuek, orain arkitzen diran bezela. Gurekin au gertatuko ote da? Izkuntza degu gure bizi-giltza Euskal baratzan gure landaretxoa al-datu naiean gatoz.

KURTUITZ

itziar

Esker bero-beroak eman bearrean arkitzen gera Itziarko Guraso Elkar-teari. Onak sua piztu bait du gure artean. Era askotako kezak sortu gure biotzetan. Gaurkoz bat aitatu nai nuke: gure artean sortu duen jakin-miña.

Illabete da, zalanza antzean, bi-llerak egiten asi giñala. Egia esan ez giñan asko. Ogei ta lau gazte. Dana dala, asi giñanok emen ga-biltz beñeipein, asitako damurik ga-be. Izan ere sail aundirik biltzen ez da erraz Itziarren. An emenka urrutitxo bait daude bizitokiak. Bes-tetik berriz, euskaldunen arteko gai-tza ondotox sartua dago emen ere. Alegia: zer aterramentu aterako ote da billera oetatik? Ikusieagoarte gauden beñeipein aurreraegi sartu gabe.

ZER EGITEN DEGUN?

Asteleen eta Ostiraletan sukalde gaiak!!! Bai jaki goxo eta era as-koitakoak jartzen dizkigula gure erri-tar ilarik!!! Beajundazula. Portatzen ari zera.

Asteazkenean: Etxe apainketa. Lan au ere ez da ankapean eukitzekoa. Askotan gauza aundirik ez du bear gure bizitokiak apain, txukun, poz-karri eukitzeko. Utsaren urregioa asko da batzu-batzuetan batekoz beste gure etxe txuloak jartzeko. Ontan ere ba degu begi argi eta esku biguñeko erakuslea: gure-gurea degun Mari Tere.

Beste bat ere aitatu bearrean na-go: gure Begoña. Ezertarako degu auxe. Au da irukotea, au!! Ez da azaren azpiko orria.

Nork esan gure artean onelako emakumerik zegoanik!! Ez da gezu-rra, ez, txillardean noiz-beinka xixa goxo-goxoak arkitzen dirala.

Astearte ta Ostegunetan euskal-dun alfabetatze edo dalako ori.

Ba dago ze ikasirik. Irakurtzen da idazten erdoiak jota arkitzen giñan. Zorioneko «S» ta «Z» oek ematen digute amaika buru-auste. Eta... atzo, atxo eta otso'k? Oek dira ba andik onerakoak.

Euskalerrri, euskal gizon ospatsu, euskal-kultura ezagutze ontan ere badaukagu uxarran egin bearra. As-ko ez bada ere gai oeri zer edo zer eltzen diegu. Amaika aldiz abes-tu degu gure sukalde baztarretan Elizanburu Jaunaren onoko abesti au «Nere etxea» norena dan jakin gabe. ¡Zenbat onelako!

Baiño, oek onela dirala, nere us-tez billera oek ekarri diguten onik aundiena auxe da: bildu geranon artean bikoteak egin Bikote bakoit-zak noiz-beinka, aal dan sarriena, erriko gorabeerak eta arazoak ZE-RUKO ARGIAN agertu.

Au bai izango litzakeala billera oen ondorio jatorra. Zaila dala? Bai. Baiña litekeana. Ez gaitzen egon uzku-muzkur, eskuak tolostatuta, besteak zer egingo duten zai. Asko edo gutxi, ondo edo gaizkixago... eldu lanari. Oñez ikasteko, gaur arte beñeipein, esplikazio asko ent-zutea baiño oinak lurrean jarrita ttaka-ttaka astea obe da.

Idazten nagi-xamar gaudela? Ez da arritzekoa. Lan oni ekin eta ja-rraitzen badiegu, gaur urtebete ez gera ain nagi arkituko.

MINTEGI

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDALCaja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyiak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan

etorriak

egun bat naparroa'ko doneztebe'n joan dan igandeko jaialdi zoragarriak

Tokian-tokian jaiotzen diran gizon oietako bat da Juan Mariezkurrena jauna.

Erasun'go semea bera: Erretegi pelotariaren erri berekoa.

Lareun baso-mutil aritzen dira lanean, Prantzia'n, Mariezkurrena'ren kontura.

Maiatzerarte «Costa Azul» deritzen parajeen egiten dute lana: Niza inguruan. Uda-partean, batzuk Alemani'ko mugan; besteak Suiza'koan, beste batzuk Belgika'koan.

Danak mutil euskaldunak: Baztan eta Baztan ingurukoak.

Baso lanetan gogor zaildutakoak; bizimodu latzean oitua.

Ondo egiten dute jan da edan; ondo irabazi ere.

Etsi egin bear dala mendian, orixe. An eztago zine ta teatrurik.

Mariezkurrena jaunak urtero berebiziko jaialdiak jartzen ditu bere basomutillen onoretan.

Eztio diruari ta gastuari begiratzten. Onenak nai izaten ditu klase guzitiak, zer kostako diranaren ajolarik gabe.

Nik eztaikit gizon bakar bat nola ausartu ditekene orrenbeste.

Neurri zabaleko biotza bear du; langilleak barren sakonetik maita bear ditu, ta ez azaletik.

Naparroa'ko baso-mutillak zoramena izan dute, ain ezaguna duten gizon bat jator portatu zaite. Nagusi eta langilleekin osa ditek alkarte, Mariezkurrena'k egiten duna danak egingo balute.

Toki askotan ezta ikusten bekosko illuna baizik, alkartasunik ezta tokian ezta sendatuko gaitzik. Zenbait nagusi eta langillek ezte egiten izik, irabazitzen askok dakite, ta gastatzen oso gutxi.

Juanito maite, artu itzazu «Basari'ren» zorianak, kejarik eta lanturik ezta zure mendean dagonak. Langille danen onoretan zuk pesta garesti ta onak, ugariago bear giñuzke zu bezelako gizonak.

Garbiro agertzen nun aurretik, barrendik sentitzen nun kezka bizia: denboraren gorabera, eguraldiaren gorabera.

Otsailla'ren asierako eguna etzizaigun portatu; nai ta ere etzegon askoz txarragorik egiterik.

Euria bota ta bota, asi zan goizetik, erruki gabe, ta artan jarraitu zun egun osoan. Gero ta okerrago, gure itxaropen eta poztasun danak erabat itzali zitezen.

Etzan komeniko, jaunak! Don Juan Marizkurrenak artu zitun neke ta buruaustak artu, egin zitun lanak egin, eta etzun, noski, alakorik mezei. Gauzak datozen bezelaxe artu bear, orde. Alakoxe urte sasola izaki.

Goizeko zortziretako meza entzun da artu gendun guk Doneztebe'rako, Santesteban'erako bidea. Bada-epa da ere, kezka ori lenengotik kentzea obe izaten da.

Ba-dakit bikaña izan zala Doneztebe txoritzen irten zala ere. «Uz-

tapide», Lasarte ta «Mattin» bertsolariak kantatu zuten bertan. te'beko euskerazko meza; baita jen-

Gero, txistulari talde eder bat aurretik zula, Ituren'go «Zanpanzar» taldea, kalerik kale. Jendea zoraturik begira, antzina kutsu danak agirian zirala. Erri baten lengo arnaskada zarra zan.

Euri amorragarriak segi ta segi, bota ta bota.

Askotan galdetzen nuna galdetu nun nrebaitan:

Gaur, itxurantzeko giro bat gertatu balitz, nola kakitu bear gendun Doneztebe'n?

Oso gaizki ibiliko giñan; ibili giñan baño gaizkiago, seguru asko. Inperuko giro ura izanik ere, «Bear Zana» frontoian dana bete balizan jendez. Danak aterkiak jasota «guardasolak» jasota, alegia, buru bakoitzak bere tellatua zula.

Aterrun txikitxo batzuk izan ziran aizkolarien norgeiagokan, Jaunari esker. Eta... nolako aizkol jokoa ikusi gendula gero!

Uraxe zan begiak asetzeko ikusizuna; uraxe an lana egitea.

Aurrez iragarrita (anuntziatuta), zegoen bezela, lenengo, lau aizkolariak, banaka, kana-erdiko bana ebaki zuten.

Endaia'ko «Banco Bilbao'k» kopa ikusgarri bat bializ zun denborarik gutxienean erdibitzen zun aizkolariarentzat.

Zarrena gertatu zan gogorrena: Erramun Latasa sunbilitarra.

Bere eguna zun igandean, arranek epaitu! Etzan giro aren aldamean!

Ura etzegon iñola domaterik; mendiko betizua zirudin.

Minutu bat eta amazapi segunduan, «zapla», bota zun kana-erdikoa.

Sinistek ere lanak ditu. Zer da ori olakoa!

Bigarren, Mindegia, irugarren «Arria II'garrena, laugarren Berekoetxea.

Banakako lanak egin zituztenean, txandakako lanari ekin zioten.

Latasa'k eta Mindegia'k osatu zuten bikote bat: «Arria II'garrenak» eta Berekoetxea'k bestea.

Asi aurretik, korredoreak, Latasa ta Mindegia'ren alde egiten zuten deadar. Etzebiltzan gaizki. «Eun berrogeiri», entzuten ziran otsak. Iñori eztago ezer kendu bearrik; lau gizonak portatu ziran zein baño zein. Baña, egia esan, gizon bat nabarmendu zan bereziki; gizon ori Erramun Latasa izan zan. Arriturik aozabalka utzi ginduzen guziok. Ura etzan gizon bat; ura makina zan.

Ark etzun egurrik itximatzen; ark etzion ezer eskerrik ematen.

Sasoirik onenean zan bezelakoxe Latasa agertu zitzaigun Doneztebe'n.

Milla bider esan dedana: nere begien aurrean ezta jarri Latasa bezelako aizkolariarik. Amaikatzok eman zidaten arrazoi joan dan igandean.

Asita denbora gutxi barru, egur erdi baten bentaja artu zuten Latasa'k eta Mindegia'k. Bentaja aretxi eldu zioten denboraldi batean.

Erdi-lanak, Latasa'k eta Mindegia'k, 17 minutu ta 2 segunduan egin zituzten.

«Arria II'garrenak» eta Berekoetxea'k, 18 minutu ta 5 segunduan.

Lan osoa, Latasa ta Mindegia'k,

33 minutu ta 34 segunduan.

«Arria II'garrenak» eta Berekoetxea'k, 35 minutu ta 9 segunduan.

Emen garbiro agertzen danek, azkenaldera ta bentaja andiagoa irabazleak. Ango txalo ta oiua!

Berekoetxea, jakiña, aizkorari utzia dago. Bestela dauka lan geiegi etxe aldetik. «Arria'k» beldurgarri egin zun lana, baña lauretan dextente jeixten zana, arritzekoa eztaez, Berekoetxea zan.

«Usategieta I'ak» eta «Agerre II'nak» egin zituzten beren saioak.

«Usategieta» eun kiloko arri zilindroarekin aritu zan. Ogeitasei ja-saldi eman zizkion bi minutuan.

Ondoren, «Agerre» azaldu zan, eun da ogeitabost kiloko erretangularrarekin. Onek, bi minutuan, baitere, amalau aldiz bizkarreratu zun.

Oso txalotuak izan ziran bat bezela bestea.

Gero ta gogorrigo asi zan euria. Au dala-ta, bertsolariak plazan kantatzerik etzuten izan. Etzegon an kristaurik egoterik. Aterpe billa asi zan jendea, arrazoi aundiarekin.

Berreundik gora giñan bazkaldarrak. Odriozola jatetxe ezagunak serbitu zun bazkaria. Artarako barrunbe ederra billatu du aurtan Mariezkurrena jaunak.

Bestela nun sartu ainbeste jende! Bazkal-ondo zoragarria izan zan.

Almandoz'ko soñu-jole iaioak diran Oskoz anaiak aurrea: Baleriano ta Esteban.

Jose Luis Garai txistulari arrigarrira urrena, entzule danak lilluratzten. Ura jotzea, jaunak! Ori gizonare abildadea!

Bertsolariak urrena, txistulari taldeak «Agur Jaunak» joaz bukatzeko.

Ondoren, Oronoz'ko bidea artu zun jendeak.

Zero gañeztu omen zan angro frontoia. Lajos'ek irabazi egin zion bikoteari. Erretegi'k bi tantoz galdu omen zun.

Gu ez giñan Doneztebe'tik mugitu, giro ark ezertarako gogorik etzun ematen da.

Sartu ta sartu jendea gaberako ere. «Urtain» eta Carrasco ikusi nai mundu guzitik.

Euririk ez atertzen; gero ta ugariago botatzen zun.

Alako batean, altabozetatik, etzala bozeorik.

Etzegon iñola izaterik; etzegon gizonak plazara agertzerik, eta ezta begira egoterik ere eguraldi arekin.

Millakak izango ziran Doneztebe'n bildu ziran kotxeak.

Geureak eta bost ikusi genitun erritik ateratzen. Ez gendun nai orduko artu Irun'go bidea. Zer zan ura, jaunak! Ikusi gabe eztago sinisterik. Ta... lengo galdera berriro:

Denbora ona suertatu balitz zer ikusi bearko ote gendun?

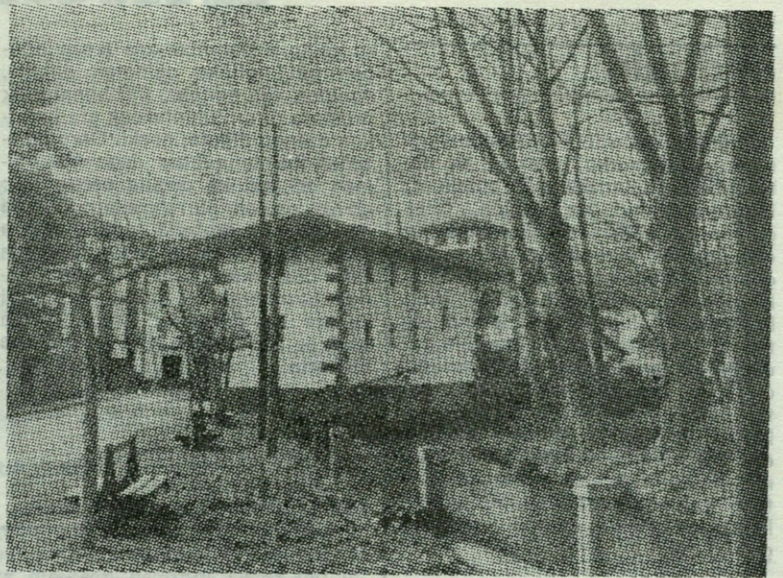
Bein da berriro bijoazkio nere zorian beroak Juan Mariezkurrena jaunari. Mariezkurrena bezelako ogei gizon bagenduzka Euskalerrian, azer aldaketak izango liraken.

Gure oiturak eta gure izkuntzak artuko luteke gorako ederra.

Basari

Basari

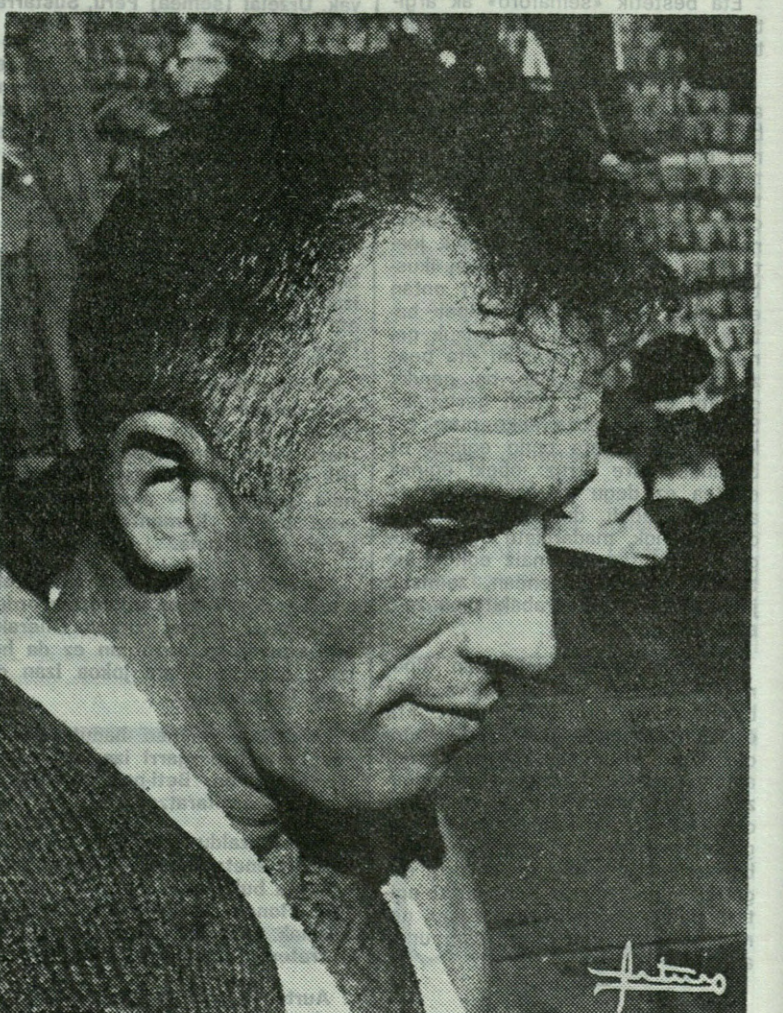
Basari

Naparroako Doneztebe

Iturenko «Zanpanzar»

Latasa

KONKORDATOA ATENAGORAS ekin elkar-izketan

Bi eskutitzen kondaira

Konkordatoa Aita Santuak eta Estaduko buruzagiak elkarrekin egiten duten ituna da. Bien artean artu-eman gozo eta paketsuak eukitzeko itza ematen diote elkarri.

Bai Erri-agintarien eta bai Eliz-agintarien mendeko dituzu eliztarrak. Eta eliztar oiek bi agindu desberdin batera izan ez ditzaten goi-goiko Erri-agintari ta Eliz-agintariak Itun bat izenpetzen dute. Araudi edo legedi bera onartzen dute.

Eta jakina. «Joan debalde il omen zan» eta bakiotza nor beretzat aal duan babesik eta onik geina ateratzera doa onelako trabu bat egiterakoan.

Eliza bere ondasun batzuen billa dijoa, baiña baita lo ez dagoan Estadua ere. Eskubide eta betebeer, elkar lotzen dute.

Elkarrekin uztartuta lan egingo dute bien mendeko dituzten erritar eta eliztarrekin.

—oOo—

Batikanok Españiarekin egindako azken-ituna 1953'go Abuztuaren 27'an izenpetu zan.

Negar egin omen zuan Pio XII'nak Itun au izenpetu zuanean. Pozaren pozez ala kezka? Ez dakigu. Ez bait dakigu negarrik egin zuanik ere.

Dana dala, geroztik otz-bero aundiak izan dira. Kristauon pentsaera asko aldatu da. Eliz-batzar-nagusi bat izan dugu. Gotzaiek izendatzerokoan Erri-agintariak ez ditezela ezertan sartu eskatu du.

Bien arteko Itun au berritu bear litzakeala askotan esan da eta emen. Mésedeak baldin baditu ere kalteak ere aundiak dakazkiola Elizari-ta.

Geroztik ezin-konpondu batzuk sortu dira kristau eta apaiz batzuen jokabideak dirala-ta ere. Ondoez pixka bat nabari da. Elkarri emandako itzak janak izan ote diran eztabaida ere atera zan, Bereziartua tar Lorenzo gotzaiaren azken- eskutitza arekin.

Giro au guzia agertzeko «Diario de Navarra» izparringiak 1970'go Urtarrillaren (Ilbeltza) 7'an zekazkian bi eskutitzen berro ematea izango dugu onen.

AITA SANTUAK FRANKORI ESKUTITZA

Españiako Estaduari Elizak emandako eskubide batzuk utzi zitzaia eskatzeko jota ke lenean ari ziran Erroma aldean udaberria ezker, Pyreso albistariak dionez.

Ortan ari zirala, ministro izandako bat, katoliko izen audikoa, azaldu zan Erroman edonork egin oi duan agerraldi oietako batean.

Gizon ospetsu oni jaio zitzaion nunbait Aita Santuak, berak zuzenean, Franko'ri eskutitz bat egin bear liokeala eskubide batzuk utzi ditzan eskatuz. «Ara, esan zion monseñor Sustitutori Frankok es dio ezezkorik emango Aita Santu baten eskabideari».

Aita Santuari, ministro izandakoak ziona adierazi aurretik, Sustituto jaunak Españiako bi elizgizon ospetsuri iritzia eskatu zien. Ez zitzaian ain gaizki irudit.

Oituarik ez bazan ere eta ain garbi ez bazegon ere eskutitz bat egin bear liokela buruan sartu zion Sustitutok Aita Santuari.

FRANKOK AITA SANTUARI ESKUTITZA

Frankok Garrigues enbajadoreari otsegiten dio Aita Santuaren eskutitza artu bezin laster.

Berealaxe Garriguesek elkar-izketa bat eskatzen du Aita Santuarekin.

Amabost egun itxoegin bearra izan zuan, Frankoren eskutitza patrikan zuala. Ez aal zeukan Santuak orrenbeste tarte Garrigues leenago ez artzeko?

Bazekiten nunbait gutxi gora-beera, Batikano aldean, Franko'ren erantzunaren berri, Batbatean ezin esan Aita Santuari. Gertutu egin bear zan. Orregatik luzatu zan amabost egunez itxoegin-aldia.

Zer zion gutxi gora-beera isilpean gelditzen dan eskutitzean?

«Nere eta nere agintekide guzien eta Españiako erri osoaren aldetik «Elizaren onagatik edozertarako presta gaude. Baiña Estaduko buruzagi batek ez dezake bere aldetik erriarena dan eskubide bat utzi» erantzungo zor zaizun menpetasun eta begirunea berriztatzen dizkizuguz, esango zion. zion.

—oOo—

Gregorio López Bravo izan da oraindik-orain Erroman. Itzezin du ango aundizkiekin. Mintzatu de Paulo VI'nakin ere.

Elkar-izketa oien berri emanaz auzo esan digu Gregorio López Bravok:

- 1) «Konkordatoa ez da salatua izan».
- 2) «Konkordatoak zeatzasun eta lege guziekin jarraituko du illabete batzuk leenago asitako elkar-izketa auen ondoren bi alderdik agiri berri bat izenpetu arte».
- 3) «Konkordatoaren zati bat da Estaduak gotzai izen ditezkenen izenak emateko duan eskubidea eta onela irungo du alde bik erabaki arten».
- 4) «Oraingo alkar-izketa ontan aurrera egin da».

—oOo—

Goi-aldean zebiltzan Eliza zatoz beera. «Zatoz, gaixoen aita, zatoz, doi emaille, zatoz, biotez argi». «Zatoz... zatoz... Izan «lan artean atsedean, nekeen aringarri, malkoetan pozgarri». «Garbi, zikin dagona, busti, legor dagona, zauriak oro sendan».

Zatoz, arren. Jetxi zaite gizartera. Txerta eta itsatsi errian. Zugan siñistea nai baduzu zatoz. Emen bean ikusi nai zaitugu. Emengo lokatz artean bestuta. Emengo zereginetan izerdi patsetan.

Utzi zeru-sapaia. Jetxi lurrera.

M. ATXAGA

SARRERA.—Olivier Clement Jaunak

liburu berri bat argitaratu du. Frantses onen liburuak, «Atenagoras Patriarkarekin elkarizketan» du bere izena. Modako liburu bat gerta ditekela uste degu liburu au, Atenagoras aditza duten guztientzat. Gizon au da, izan ere, kristau-batasunaren eragillerik nagusiena eta gizaldi ontako erlijio-gizonik mardulenetako bat. Liburu ortatik artzen degu, ondoren datorren elkarizketan.

BIZITZA OSOA LITURJI BAT

Atenagorasek: Kristau askotxori, ez zaio ajolarik liturji bizitzarengatik edo, okerrago dana, an arkitu nai zutenik ez dute arkitu. Eta ala ere, au da egia: Eliz-

kizunean, Eukaristian (mezatan) ain zuzen, daukala Elizak bere izan-bidea. An gertatzen da Eliza Kristoren misterio eta an elkartzen gaitu, guztiok batera, Irutasun Santuakin.

Klement Jaunak:

Egiatzko gizona «liturji-gizona» da, misterioetan indarra artzen duana, «gauza guztiak Eukaristi biurtzeko» Apostoluak diona.

—Fanariko jardinetan, otsaillean, aurrenik loratzen dan arbola, Jainkoaren aintzaz josia dago. Begiratu baten barne-itsasoa, Jainkoaren aintzaz bete dago. Izadi osoa eta gauza guztiak, zabaltasun ortan arturik, Altari eskeintzen dizkiogu Kristogan, Eukaristi-oparia egiterakoan.

liturji-ekiñaldiak euskeraz donostian garizuma-aldirako esperientzi bat

Garizuma Pazko-jaietarako prestatzeko garaia da. Urteko jairik nagusien ontaroko bear bezela kristauak egokitzearen, Donosti-Eliz-barrutiko Liturji-idazkaritzak ekiñaldi berezi batzuek eratu dizkigu. Ekiñaldi auek, euskeraz mintzatzen geran kristauentzat diranez, euskeraz izango dira.

Txalogarria benetan Liturji-idazkaritzaren ekiñaldi au. Teori ta praktika aldetik liturji-gaiak emanaz gure parroketako liturji-ekintzak bizi-arazi bait-dizkigu.

Ikaskizunak, garizumako asteazken ta ostiraleroko, illunabarreko 8'tan, San Martin kaleko 37'an («Reparadoras» mojaetxean) jartzen dizkigu. Garai Liturji-aldi bereziak ere, an eta da emen, Donostiako elizetan banaturik, gertatu dizkigu: Austerre-elizkizuna, Jainko-litza- ren liturjia, Elkarte-Aitortza, ta abar, zen nolakoak diran ikasiko degu; eta ekiñaldiak amaitzeko, Aste-Santua oso-osorik euskeraz Ayeteko parrokan. Baita ofizialki Euskal-erri osorako aukeratuak izan diran kantu berriak ikasi ere.

Eta auxe garrantzitsuena: ekiñaldi auen bitartez, gure parroketako euskal-elizkizunak bizi-araziko dituzten laiko-taldeak sortu ta, diran lekuetan, sendotzea da.

Ea ekiñaldi auen bitartez ain utzirik deuzkagun Garizuma ta euskal-Mezak bizi-berritze ditugu.

(1 garren orrialdetik)

Euskaltzaindiaren ur-tarrilleko batzaldia

Nafarroa zaarrean, Ultzama-aldean ospatzeko degu Billera Nagusia, SYM- POSIUM izenekoa. Idazkariak, Bartzelona'ko «Erri-izkuntzen Berri-Emate, Agiriketa ta Bateriazerako» elkargoan, Frederic Roda jaunarekin Santa- maria jauna itzegiña dala, dio. Andik jakin degu Billera Nagusi ori atze- ratua izan dala Udara edo Udazkenaraiño. Symposium delako ori, Ultza- ma aldean ospatzekoa da.

—oOo—

Symposium orretan, kontu auek arrotu ta aztertuko dira:

- 1.ª Gure arteko izkuntzen Egoera. Izkuntza bakoitzaren azterketa, iz- kuntza beraren ordezkariak egingo du.
- 2.ª Gure izkuntzak Irakaskintzaren eta Zabalkundearen barnean.
- 3.ª Gure izkuntzak gaur legearen aurrean.
- 4.ª Españiñan Elebitza edo Bilinguismoren alde egin diran alegiñak.
- 5.ª Europa barruan Elebitzaren alde artu izan diran neurriak.
- 6.ª Munduko Elkargo Nagusiak Guraso-izkuntzen alde atera dituzten agiri ta egin dituzten alegiñak. (ONU, GIZONEN ESKUBIDE AGIRIA, UNESCO, BATIKANOA ta abar...).

Billera ortarako, diote, asko lagunduko digu S. C. I.'k egiña duan lanak; eta elkargo onekin biltzekoak dira Euskaltzaindiko Batzordekoak.

—oOo—

Euskaltzaindiaren Sariak aitatu ziran gero: TXOMIN AGIRRE saria, no- belarik onenarentzat. LIZARDI saria, olerki bikaiñenarentzat. XENPELAR saria, bertso-paperik jatorranarentzat.

—oOo—

HEGOSA elkargoak beste sari berezi bat eskeintzen du, lñaki Beobide jaunak adierazi zigunez. Saria, 100.000'00 pezetakoa izango da. Ta gaia, Euskal-Aditzari buruzko lanik ederrenari eskeiñiko zaio. Sari onen gora- berak ematen dira urrengo.

—oOo—

Bertsolari-Txapelketa ere egiteko dago ta Maiekoak aldatu bearra degu. Irigarai ta Irigoien jaunak berriro juezen artean lan egiteko prest daudela esan digute. Beste Maiekoak ere erabakiko dira bere sasolan.

—oOo—

Euskaltzain laguntzaille berriak, lenengo aldiz agertu zaizkigu, ta Eus- kaltzain zaarrak, ongi-etorria ematen diete.

—oOo—

Ruiz Urrestarazu jauna etorri zaigu Gazteiz'tik eta txosten bat irakurri digu, Euskal-lzenei buruzkoa. Lengo izen zaarren zerrenda egiñaz asteakoak dira, ta Idazkariak agertzen digu, bere lagun bat Eibarren lan ori egiten ari dala. Lan orretan jarraituaz, egitekoa burutzekotan gelditzen dira.

—oOo—

Beobide jaunak, HEGOSA'k argitaldu berri duan «EUSKERAREN BA- TASUNA» izeneko liburu, Euskaltzaindiari eskeintzen dio.

Eta besterik gabe, oi dan otoiñez bukatu zan billera.

—oOo—

Auek dira azken Abenduko Billerari buruz onartu dan agirian aitatzen diran kontuak. Urtarrilleko Billeran esan diranak, urrengo illean ekarriko ditugu, Billera onen agiria onartzen danean.

—Zurea dana eta zurea deguñ, Zuri eskeintzen dizugu guzian eta guzirako.

—Gure nekeak eta atsekafeak ere, or eskeintzen ditugu, gizadi osoaren miñak eta lanak. Guztiak jartzen ditugu Jainkoaren eguzki aunditan, eguzki irukoitz ortan, gu- ztiak sendatzen eta pakeatzen ditun ortan. Eta or dator su-garra kali- zera. Gero gure bizitzan egiten du dirdir eta orren ditzirak ez du mu- garik.

—Ala dio Gogol Jaunak bere «Meditaciones sobre la divina litur- gia» liburuaren azkenean: Zer dala uste dezute gizartea oraindik era- bat purukatu ez egotearen arra- zoia, guzizko gorrotoan gizonak el- karren aurka ez egotearen arrazoi gordea? Meza (Eukaristia).

—Eukaristiak babesten du mun- dua eta izkututik argitzen. Or ar- kitzen du gizonak galdu zuan se- metza, or tinkatzen du bere bizitza Kristorenarengan, izkutuko Adiskide onekin egiten ditu erdi-bana bea- rraren ogia ta pozaren ardoa. Eta ogia, Aren gorputza da eta ardoa Aren odola; batasun ontan ez gaitu ezerk, ez ezerengandik, ez iñoren- gandik bereizten.

Ba al ditek zerbait aundiagorik? Pazkoaren poza da, Izadi-berritzea- rena. Poz orrek artzen gaitu gu se- nide guziekiko elkartasunean, bizi- ekin eta illekin, santuen elkartasu- nean eta Amaren begiratupean, Orrela, zerk bildurra sartu guri? Ezagutu degu Jainkoak digun mai- tasuna; jainko gera. Orain ba du sentidua guziak. Ez zera ilko. Zuk maite dituzunak, illak uste badituzu ere, ez dira ilko.

Bizidun eta eder dan guztia, be- lar izpiaren izpiena ere ta zuk zure zaiñetan sumatu dezun osasun-be- tearen une ori ere, guzia biziko da betirako. Miña bera, eriotza ere berdin, sentidu-dun zerbait dira, bi- zirako bide dira. Guzia bizi da, Kris- to piztu zalako.

Emen beeran ba da leku bat ete- nik gabea, maitasun aundia, poz aundia besterik ez dagoneko lekua. Kaliza Santua da leku ori, Grial Santua Elizaren biotzean. Eta zure biotzean. Orra zer esan bear ge- ndukean, Elizkizuna zer izan bear lukean.

ELIZKIZUNAREN AUNDIA ETA MOXTADEA

Klement Jaunak:

Eta, ez al da ala?

Atenagorasek:

Ez, ez da ala; edo, obeto esate- ko, ez da erabat ala. Jai aundita- rako pizten da sugarra; baiña ge- lenetan, ametsetan dabilzan batzuan antzerkia dirudi, erdi-lotan dagoan jendearen aurrean. Orrek ez deza- ke denbora geiagoan orrela segi. Or jarri elizkizunetan jendea bere bankuan tente, alkiari josita bezela, tarteka aitaren batzuk nolalan egi- ñaz, ori ez ditek. Ezta bakarkako bataori ere, familiko jai bat ba- litz bezela bakarrik; pagano-ekkon- tza oiek zer esanik ez. Ori ez di- teke. Zeorrek esan dezu, begiru- nez bederen, zertaraiño erori dan eliz-arte. Pentsa zer izan bear lu- kean Santa Sofiako liturji bat.

—Liturjiaren kondairari begira, ze- ra dirudi askotan, erriarena, elkar- lan bat izan bearrean izenak berak adierazten duan bezela, elizgironen erriaren aurrean egiten duen kom- eri bat biurtu dala Konstantinoren garaitik asita.

—Denak artu bear dute parte, batez ere, beren barne-zirrarekin. Geienetan, zoritxarrez, gure elize- tan, bakarkako erlijio-giroa, dago, edota egotez egote bat.

—Eta erriak?

—Bere tokia arkitu bear du, gu- zia artzeraiño ta guzian sartzeraiño.

Eukaristi-gintza berritu ondoren, orain sermoi-gintza berritu bear da. Utikan bein betirako sermoi sakris- ti-kutsukoak, mundu guztiak dakiz- kinak eta iñork aditzen ez ditunak! Ez berriz gure eliza Sinagoga biur- turik, zer zillegi dan eta zer ez dan esaten! Betor Ebanjelio-jarioa, on- txar-zintzo usteak berritzen ditun Ebanjelioa-argia! Otsegin bedi Jain- koa adiskide degula, gure biotzetan larraren ordezkari fiantza sortu de- din! Erakutsi bedi egizko maitasu- nerako gai egin gaituztela.

—Bataioa, berriz, aundikiro ospatu bear da, eliz-batzarren erdian. Ez da familiko gauzatxo bat: Norbaiten jaiotza da betiko bizirako.

ARANALDE

NORK KUKURRUKUiiiiiii

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

FAGOR

Ekain-go harpean arte-lan ikusgarriak arkitu dira

Euskalerrian buru-lana be ko maila batean zokoratuta daukagu: ez bait du dirurik ematen.

Diru-neurri hau asko barneratu zaigu azkeneko urte hoietan. Diruz-goiko beste ibil-bideak itxita euki ditugulako, behar bada. Baiña nola nahi ere, errazegi hartu ditugu zabalik arkitutako beste bide hoietatik.

Lehen ere tximini beltzak ugariago izan ditugu tximini zuriak baiño, eta onen zergatiaren bila hasten bagara, laster arkituko dugu arrazoa: jan beharra. Euskalerrria ez da berez lur aberatsa, eta hemengo ondasuna izerdia izan da. Beraz, lehen tximini beltzak jasotzea ez da lotsagarria; bestalde; nun-nahi, eta hemen ere bai, gizonak lehenik jan egin behar du. Jan eta gero hasten da gizona bere beste beharretaz pentsatzen.

Iñioz hasten bada!

Guk, era batera esateko, aspaldi ase genituan gose-goseak; urdail-gose haundiak, diot. Baiña hor geratu gera, urdail asearekin. Beste hainbat herritan ase dan jendeak gora-bide hori artu du, tximini beltzen inguruan tximini zuriak sortzen ahalegindu da. Eta tximini hoiek ez diete elkarri kalterik egiten. Bestalde, elkar osatzen dute.

Gorputza eta arima bezala.

Guk ere hemen arima zaindu dugu nolabait: eliza asko egin dugu. Gure gurasoak bederatzirte bete orduko dotriña ondo ikasiak zirala eta lanera bialtzen zituzten. Ikasitola gutxi egin dugu gure Euskalerrrian, eta unibersidaderek ez. Politika honekin noraino etorri geran ba dakigu. Bistan dago. Gero batzuek haserretu egiten dira gazteek erakusten dituzten ausarkeriekin.

Andoni Albizuri eta Rafael Rezabalek arkitu dituzte, eta Joxe Migel Barandiaran eta Jesus Altuna ari dira ikas-lanak egiten.

Arkitu dana, labarrietako arte-lanen artean sail ederrentxoenetako bat da. (Munibe -1969, 4go alea: «Ekaingo arpea ta bere aitz-marraztiak».

Ez dira konforme. Jaungoikoari eskerrak!

— 2 —

Oraingo hontan Joxe Migel Barandiaran eta Jesus Altunak, hgure erriko bi tximini zuri, ez dute burulaneko toki hau berak arkitu.

Andoni Albizuri eta Rafael Rezabal, bi azpeitiar gaztek, egin zuten aurkiberria; honetaz ba dira sei illabete: joan dan ekainan, junioan. Geroztik Barandiaran eta Altunak egin dute ikas-lan frango, eta **Munibe** izena duan «Sociedad de Ciencias Naturales Aranzadi» ko aldizkarian ematen dituzte berriak.

Arrigarriak gainera.

— 2 —

Bi azpeitiarrak Zestuatik hurbil eta Debako lurretan dagoan Ekain lekuan harpe zulo luze bat arkitu zuten.

Harpe honen sarrera ezaguna zan. Sastarrain baserriaren ondoan egiten dute Attollarreka eta Beliosorrekak elkar. Hortxe dago Ekain mendixka. Ba, bi errekek arkitzen diranetik 15 metro gora dago harpe-zuloa.

Zuloan sartu eta makurtuta eta askotan ahoz behera eta lauoinka ibili ziran bi mutillak; ez alperrik; han arkitu zituzten millaka eta millaka urtez geroz egiñak eta bi mu-

tillen zai zeuden marrazki arriagarri hoiek: 33 zaldi-zuri, 10 bison, 4 ahuntz, 2 basa-ahuntz, 2 artz eta 2 arrain; danera 53; eta zer esan nahi duten ez dakigun beste lerro asko ere bai.

Zer dira marrazki hoiek?

Harpe ormetan egiñak daude. Batzuek margo beltzez, besteak gorritz ere bai; baten bat orlegi antzekoz egiña ere ba omen da. Marrazki hoiek buztin gorria eta manganoso beltzaz egiñak izan omen dira. Batzuetan harkaitzaren pitza-bideak hartuak omen dira marrazkiaren gidari bezala, eta noizean-behin eten eta pitza-bide hoiek berak eragin eta irudiak egiñak izango omen dira.

Askotan, artista iaioak bere irudiak ildoz osatuak ditu.

Munibeko idaz-lan honen egilleek, Barandiaran eta Altunak, beren euskerazko laburpen motzean dioten bezala:

«Ekaingo marrezura sailla, eder, ikusgarria, labarrietako arte-lanean arteko pillarik ederrentxoenetako bat da; "franco-cantabrico" izena ohi dan arte-motan behintzat. Margoz eta ildoz egiñak, iduri geihenak oso egokiak dira, gai gardenak beren aideak eta kidekoak erraz gogorazteko eta gure leengizakien ezikera erakusteko. Galdera berriak ere gogoratzen dizkigute. Harpelo zorua ixarratzen degularik, galdera hoientzat erantzuna ager genezake».

Marrazki batzuek kalzitaz ezaltuta omen daude, baina gehienak agerian.

Eta noizkoak dira?

Harri-arokoak, noski. Harri-aroa da gizonak harria bere lanerako erreminta bezala ebakita bakarrik, leundu gabe, erabiltzen zuan garaia; baiña aro hau oso zabala da; harri-aror horretan arte-marrazki hoiek noizkoak diran jakiteko oraindik lurpean egin behar dituzte billaketak. Dagoaneko, eta eskaratzean egin dituzten azterketa arin batzuen bidez arkitu dituzte garai artako sukoti, lebanes eta beste ondakiñak. Marrazki hoiek margoz gainera beste ziri-lana ere ba dutela esan dugu, eta lan-hori egiteko puntadun zerbait edo hortzak zituan gai batzuek egiñak izan omen dira. Edesti aurreko gertaerez orain arte egin diran jakin-lanak ez omen diete gure bi jakintsuei Ekaingo harpea estudiatzen lagunduko; nabarmenki bereziak dira nonbait; baiña hoi enustez, emengo lanak gutxi-gora-behera Leroi-Gourjan-eko eskemako eredu-koak omen dira.

— 5 —

Harpea ez dago agerian, ez.

Sarrera bera, bai, ikusten erraza da: goraka 1,20 metro eta zabalean 2,30 metro duan arku antzeko zulo bat da; hau bakarra zan ezaguna. Aurrerago joateko eskuitan dagoan zirrikito estu batetik hartu behar da, baiña ia harriz estalia omen zego; hortik 15 metroko beheakada etzan da eta narrazka egin behar izandu zuten gazteek; orduan zutik ibili ahal izan ziran zelaitxo batera heldu ziran; gero, gora-bide bat egin eta aurreraxeago arkitu zuten Auntzeta deitu dioten tokia: bi metro zabal sarrera, eta luzera hamairu metro. Hemendik aurrera, beste 50 metro inguruko beste igaro-tokia, gero 13 metro inguruko beste bat, eta orain Artzeia deitzen dioten lekua arkitu zuten; oraindik betik gorako zati bat ibili eta Azken-zaldi izena jarri dioten lekura heldu ziran.

Harkaitz-zulo honetan sahetseko beste zulo eta ibil-bide estuak ere ba dira, noski.

Harpe honen zola, trosketa da

la jarrita: 17-k harpe zulora begiratzen dute, eta 13 urteerara begira daude.

Zulotik urtetzeko bildurrak ziranak gehiago ziran nunbait!

Bisonteetatik: 6-k eskuitara begiratzen dute ta 4-k ezkerretara; artzak: danak eskuitara eta barrura begira daude; basa-ahuntza da ezkertia, kanpora begira dagoana; aunta bat ere ezkerretara begira dago, baiña beste bat eskuitara. Hoietan arrak zeintzuk diran guk ez jakin!

— 6 —

Irudi hoietaz gainera ba dira emen beste arrasto batzuek ere.

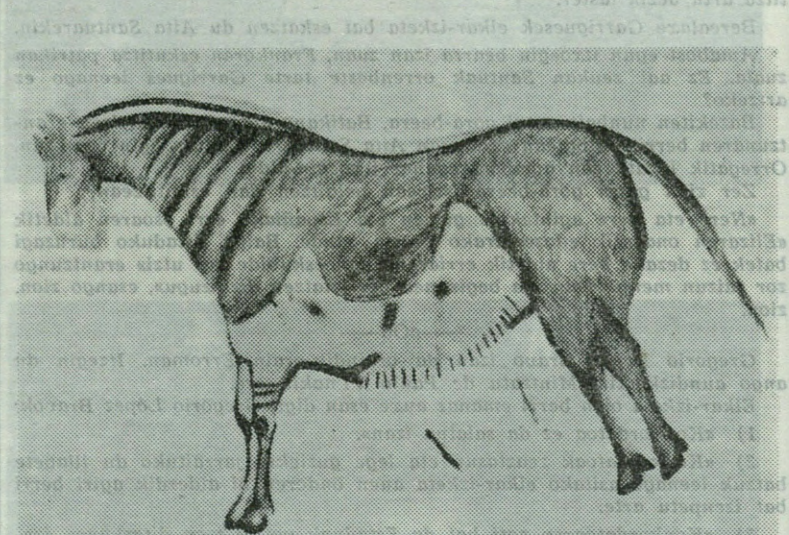
Batez ere arrasto-okerrak, edo adar-itxurakoak hartu dituzte kontuan gure jakintsuak. Hoiek irudisailen aurrean edo ondorean omen daude, eta arrastoak guk ez dakigun zerbait esan nahi ote dutenba. Barandiaran eta Altunak diote-nez, ba liteke **kutunak** bezelako zerbait izatea. Aberak zaintzeko gure baserrietako ikulluetan maiz jartzen diran urritz edo erramu makillak gogorazten dizkiete nonbait; eta baita gelak zaintzeko kutun bezala erabiltzen dan itaia ere; aintzineko ipuietan azaltzen dan botatzeko-iskilloa ere bai, eta, azkenik, baita botatzeko ziran makillak (boomerang) ere.

Noski, harri-arotik oso urruti gaudu gu garai artako gizonak arrasto hoiekin zer esan nahi zuten zeatz jakiteko.

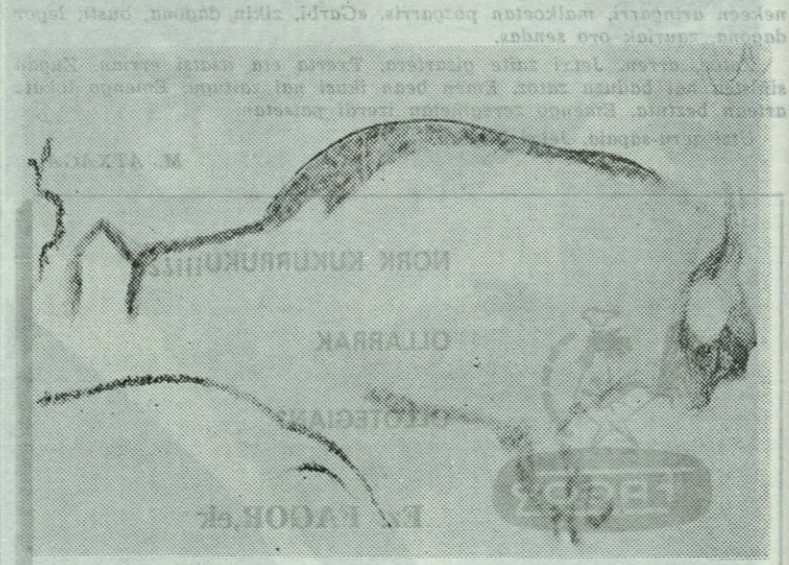
Baiña gure herrian hain ezagun diran ipui eta mitoetan, harpetan azaltzen diran zaldi eta txal gorri eta ahuntzen irudiko igeltxoak ba dira ugari.

Ugalde-tar Martin

Hogei-ta hamairu zalditak, 18-k eskuitara begiratzen dute, eta 12-k bakarrik ezkerretara. Gauzak beste-

Zaldi bat; gorputz osoa gorritz margotua dago; bi aldiz margotua dagoala dirudi, ta orregatik ikusten zaizkio bi buru

Bison gorria; beltzez marrazua ta gorritz margotua dago; begia aundia dauka ta zuria utzi diote; Santimamifien ere ba da orrelako begi bat eta Bolikoban ere bai. Luze: 57 zentimetro

ERRIAK ETA KULTURA

Aurki Gipuzkoako erri askoren istoriak publikatuta agertuko dira. Garrantzi aundiko notizia, Inork penintsatu aal-dezakean baiño aundiagoa.

Oietako iru istori esku artean dabilzkit artikulu au eskribitzen ari naizenean, Tolosa, Motriko eta Errenderiko istoriak. Egilleak berriaz Federico de Zavala eta Juan Garmendia, aurreneko liburuarenak. Joxeba Goñi Galarraga Errenderiko istoriarena. Eta Agustín de Zubikaray, ondarrutar eskritorea, Motrikoko istoriarena.

Illabete baten buruan beste Gipuzkoako erri geienen kondairak agertuko dira, Donostiako Kaja Aorrosa dala bitarteko.

Bi Gipuzkoako Kaja Aorrosak leia bizian dabilz gure kulturaren alde. Poz artzekoa da.

Oraindik denbora gutxi, Gipuzkoako Kaja Aorrosa "Gipuzcoa" derizkan liburu benetan bikaina aterea da.

Liburu orretan ni tartean nago alarik, ez zait tokatzen obra orgoraltzea.

Jarrai dezadan bada Gipuzkoako errien istori bereziak.

Makinabat etortzen dira, bai Ayuntamentu eta bai Diputazioko liburutegiatar gure errien istoriak ikusi eta ikasi nairik. Askotan Gorosabel tolosarrak ateratzen gaitu konpromisotik.

Beste erri batzuek ba dituzte beren istoriak eskribituta. Baiño guzira oso gutxiak daukate suete ori Errenderik, Gamon-en istoria dauka. Aiztondo-k, Mujikarena, Eibarrek, Gregorio Mujikak egiña, Zumayak, Martinez Kleisser-ena. Zestua-k, Ereñxunena, Oyartzunek, Leuonarena, Oñatik, Zumalderena. Elgoibarrek, Arrillagarena. Askoz geiago ez. Buruz ari naiz eta oso presaka. Aztertzeo denborarik ez del.

Gañera kondaira oiek geienak aituta daude. Ez dira errazak arkitzen.

Baiñan oraingoan aukera ederra izango degu gai onetan. Andoain, Azkoiti, Azpeiti, Beasain, Zestua, Deba, Eibar, Ondarribi, Getari, Ernani, Irun, Lazkao, Legazpi, Lezo, Mondragoi, Motriko, Oñati, Orio, Oyartzun, Pasai, Plaentxi, Errenderi, Tolosa, Bergara, Billabona, Billafranka, Zarauz, Zumarraga eta Zumaya.

Errenkada polita. Erri guziak ez daude baiña seguru nago seguru, palta diranak norbaitek osatuko dituala.

Lan batzuek meritu aundikoak dira, oso ederki egiñak. Baiñan egille guziak aalegindu dira. Eta batez ere, esperantza osoa dauka egille bakoitzak bere lana obeagotzen saiatuko dala.

Istori auek danak izan dezakete bigarren agerraldia. Okasioak beti etortzen dira. Liburu bat ez da beñere bukatzen.

Poz aundia izatekoa da. Kultura bidetik jo bear degu, nai-ta ez.

Nun sortuak geran, nungoak geran jakin bear ondo, aurrena, kultura ori bear dan bezela oiñarritzeo. Zimendurik gabeko etxea beera etorri oi da laster.

Eta kultura orreian inork ez daki nortaraino aberasten duan gizonaren izpiritua, jaioterriaren istoria ondo ezagutzeak.

Kanpoko berriak jakitea ondo dago, baiñan etxeko berriak aurren-aurrea ondo ezagututa gero.

Norbaitek gure jaioterriaren berri galdetzen digunean, zer erantzun ez dakigula ez gaitzegula gelditu.

JOSE DE ARTECHE